

En kartläggning av kommunala arbetsmarknadsåtgärder i Östergötland

Jenny Andersson
John Boman

Linköpings universitet

En kartläggning av kommunala arbetsmarknadsåtgärder i Östergötland
Copyright © Jenny Andersson & John Boman

Omslagsfoto: Eva Lindblad

ISBN 978-91-7519-860-6

ISSN 1402-876X

Rapport 2012:1

Centrum för kommunstrategiska studier

Linköpings universitet

601 74 Norrköping

www.liu.se/cks

Telefon 011-36 30 00 (växel)

Tryck: LiU-Tryck, Linköpings universitet 2012

Innehåll

Förord	5
1. Inledning	7
Syfte	8
2. Bakgrund	9
Arbetslinjen	9
3. Arbetslinjens ramverk	12
Workfare	12
Individanpassade åtgärder	13
Samverkan, samordning och samarbete	14
4. Metod	16
Tillvägagångssätt	16
Urval	16
Forskningsetiska aspekter	17
Bearbetning och analys	17
5. Kartläggning	18
Boxholm	18
Finspång	19
Kinda	22
Linköping	24
Mjölby	26
Motala	29
Norrköping	31
Söderköping	33
Vadstena	35
Ydre	37
Åtvidaberg	38
Ödeshög	40
6. Diskussion och analys	42
Åtgärdsverksamheter	42
Mot en individualiserad arbetslinje	44
Samverkan och styrning	45
Kommunernas väg mot arbetslinjen	46
7. Avslutning	48
Kommunerna i arbetslinjens tjänst	48
Referenser	50

Förord

För ett par år sedan vände sig några kommuner till Centrum för kommunstrategiska studier (CKS) och undrade om vi inte kunde starta ett samarbete kring arbetsmarknadsfrågor. Alla kommuner bedriver något som kan benämnas kommunal arbetsmarknadspolitik. Ofta sker det i projektform med det yttersta målet att människor ska få ett arbete. Men vilka insatser fungerar egentligen? Hur ser det ut i vår region? Vad kan göras annorlunda?

Resultatet av denna undran blev en arbetsmarknadsdialog, där representanter från kommuner tillsammans med forskare vid Linköpings universitet diskuterar arbetsmarknadspolitiska frågor. Den här rapporten är ett initiativ från den gruppen. Syftet är att kartlägga vilka åtgärder som genomförs i Östergötland. Tolv kommuner ingår i kartläggningen.

Vi hoppas dels att rapporten ska hjälpa till att utveckla de kommunala arbetsmarknadsinsatserna, dels stimulera till fördjupat samarbete mellan forskare på LiU och kommunerna.

Kent Waltersson
Föreståndare CKS

1. Inledning

Den här rapporten är resultatet av ett initiativ som togs i Arbetsmarknadsdialogen i Östergötlands län. I dialogen diskuterar representanter från kommuner tillsammans med forskare vid Linköpings universitet (LiU) arbetsmarknadspolitiska frågor. Dialogen har funnits i cirka ett år och koordineras av Centrum för Kommunstrategiska Studier (CKS) vid LiU. Dialogens syfte är att, vid sidan av fortgående och lärande samtal mellan kommuner och forskare, på sikt utveckla det arbetsmarknadspolitiska arbetet i Östergötland. Under det år som varit har diskussionerna främst inriktats mot hur kommunerna arbetar med de människor som befinner sig utanför arbetsmarknaden. För att utveckla samarbetet ytterligare togs våren 2011 ett beslut att kartlägga vilka åtgärder som finns ute i kommunerna. Det är CKS som finansierat denna kartläggning. Avrapporteringen av kartläggningen tar sin början i frågan om rätten till arbete.

Rätten till arbete ingår som en viktig del i det svenska medborgarskapskontraktet. Under de senaste tio åren har de folkvalda mer och mer diskuterat den andra sidan av kontraktet. Nämligen att samhället måste arbeta hårdare för att få alla människor att förstå att (löne)arbete även är att betrakta som en skyldighet. Detta arbete har av framförallt alliansregeringen titulerats som kampen mot det nya utanförskapet (Reinfeldt, 2006). Ett övergripande mål med denna kamp är att så många medborgare som möjligt ska bli självförsörjande. Det område som denna kamp visar sig tydligast inom är arbetsmarknaden och då framförallt arbetslöshetsområdet.

I denna politik tituleras de arbetslösa människorna som tillhörande det nya utanförskapet (Johansson 2011 a; Johansson 2011 b; SKL, 2010). Kampens uppkomst är inte speciellt konstig eftersom arbetsmarknadsområdet varit utsatt för hårda prövningar (höga försäkringsutgifter, t.ex. a-kassa, sjuk- och socialbidrag) under de senaste åren. I april 2011 fanns det t.ex. 396 000 arbetslösa personer vilket innebar att den totala arbetslösheten låg på 7,9 procent (<www.scb.se>).

Det finns dock en risk för att diskussionen om det nya utanförskapet överpolitiserar och hamnar i en retorisk smältdegel där massmedia förstärker politikernas argument med rubriker som att de arbetslösa och sjuka å ena sidan är lata och å andra sidan ska stå till arbetsmarknadens förfogande trots att de ligger på dödsbädden.

Vad som är viktigare att diskutera i den nya utanförskapsdebatten är att, som läsaren kommer att se, kommunerna arbetar frenetiskt med att underlätta för människor att ta sig ut ur utanförskapet. Men även om kommunerna är nog så skickliga inom sina specifika verksamhetsområden och kontinuerligt designar nya och spän-

nande arbetsmarknadsprojekt så bör värderingen av deras resultat ta hänsyn till sådana strukturella faktorer på arbetsmarknaden som de själva inte direkt råder över. Det handlar t.ex. om konjunktursvängningar, etablering och avveckling av företag, arbetsgivares syn på och vilja till att rekrytera arbetslösa och slutligen i exempellistan de regler och förordningar som riksdagen tar fram.

Syfte

Den här rapporten handlar om hur kommuner i Östergötlands län hanterar detta nya utanförskap. Det övergripande syftet med rapporten är att kartlägga vilka arbetsmarknadspolitiska åtgärder det finns inom kommunerna. Tolv kommuner ingår i kartläggningen.

2. Bakgrund

Arbetslinjen

För att minska såväl arbetslösheten, utanförskapet och framförallt kostnaderna detta medför, strävar man inom den svenska arbetsmarknadspolitiken efter att upprätthålla en väl fungerande arbetsmarknad genom att samhällsaktörer kopplade till arbetslivsfrågor så som riksdag, regering, arbetsförmedling, försäkringskassa och kommun går samman och utifrån sina olika roller arbetar mot det gemensamma målet: Arbetslinjen. Med hjälp av arbetslinjen är det tänkt att man ska sträva mot ett arbetsliv som inkluderar alla samhällsmedborgare där de som vill och kan ska få hjälp med att få ett arbete oavsett om arbetsförmågan är nedsatt (Sveriges Kommuner och Landsting, 2010; Statens offentliga utredningar 2009:93). Arbetslinjen är en grundprincip som förespråkar aktiva arbetsmarknadspolitiska program och åtgärder som syftar till att stärka arbetslösas möjligheter till att erhålla ett arbete genom utbildning, praktik, förmedlande verksamhet och/eller en subventionerad anställning (Forslund & Wikström, 2011; Mörk, 2011; Sibbmark, 2009; Sveriges Kommuner och Landsting, 2010; Statens offentliga utredningar 2010:88). Detta ska sedan underlätta den arbetslöses väg till ett arbete eller andra former av självförsörjning (Dahlstedt, 2009; Johansson & Hornemann Møller, 2009).

Arbetsmarknadspolitisk samverkan

Samhällsaktörernas roller och ansvar i arbetsmarknadspolitiken skiljer sig åt. Riksdagen är de som avgör vilka de arbetsmarknadspolitiska målen är samt delar ut de ekonomiska medel som krävs för att kunna uppnå dessa. Regeringens uppgift i arbetsmarknadspolitiken är att förbättra och underlätta förutsättningarna ekonomiskt för både arbetsgivare och arbetstagare i form av sänkta skatter och arbetsgivaravgifter. Arbetsförmedlingen som en statlig myndighet har till uppgift att verkställa politiska beslut gällande arbete och arbetsmarknad till praktisk verksamhet. Arbetsförmedlingen är därmed den största utföraren av arbetsmarknadspolitisk verksamhet genom sitt arbete med att:

- Sammanföra arbetssökande med arbetsgivare
- Prioritera att hjälpa dem som står långt ifrån arbetsmarknaden
- Bidra till att sysselsättningen ökar på lång sikt (Johansson & Hornemann Møller, 2009; Olofsson & Wadensjö, 2009; Sveriges Kommuner och Landsting, 2006; 2007; 2010).

Detta förmedlingsarbete förutsätter i sin tur samarbete med såväl näringsliv, privata

aktörer som utbildningsanordnare men även ett samarbete med andra organisationer och myndigheter som försäkringskassa, socialtjänst och kommun kring minskandet av arbetslösheten. Försäkringskassan träder in då en person inte kan försörja sig själv på grund av sjukdom eller skada och hjälper då denne med rehabilitering för att kunna återgå till arbetet (Sveriges Kommuner och Landsting, 2006; 2007; 2010).

Kommunens arbetsmarknadspolitiska roll

Kommunernas ansvar för arbetsmarknadspolitiken är begränsat men innebär ändå en avgörande roll i minskandet av arbetslösheten hos resurssvaga målgrupper med ekonomiskt bistånd (Sveriges Kommuner och Landsting, 2006; 2007; 2010). Arbetslösa samhällsgrupper som bl.a. flyktingar, ungdomar, försörjningsstödstagare samt personer med medicinska eller sociala handikapp behöver ibland insatser som står utanför Arbetsförmedlingens verksamhetsområde. Kommunala åtgärder kan även vara riktade till personer inom jobb- och utvecklingsgarantin samt jobbgarantin för ungdomar. I dessa fall träder kommunen in och bistår de arbetslösa med kompletterande åtgärder (Mörk, 2011; Statens offentliga utredningar 2009:93, Sveriges Kommuner och Landsting, 2006; 2007; 2010). Förklaringen till detta är att dessa arbetslösa vanligen tillhör, förutom att de är arbetslösa, samhällsgrupper som har svårt att erhålla ett arbete på utan hjälp och stöd utifrån. De heller oftast inte rätt till arbetslöshetsförsäkring utan får i stället ekonomisk ersättning från kommunen i form av ekonomiskt bistånd.

I en rapport av Mörk (2011) framgår det att kommunerna under andra kvartalet år 2010 betalade ut 2957 miljoner kronor i ekonomiskt bistånd till arbetslösa. Då ekonomiskt bistånd betalas ut i stället för att få in viktiga skatteintäkter genom lönearbetare kan följden bli att kommunerna tvingas skära ner på andra kommunala verksamheter så som omsorg och skola. Insatser för arbetslösa inom ramen för kommunala arbetsmarknadsåtgärder är därför av stor vikt (Sveriges Kommuner och Landsting, 2010).

Förutom att betala ut ekonomiskt bistånd till dessa målgrupper är kommunen enligt kommunallagen berättigade att anordna aktiviteter eller insatser som tillgodoser de behov som finns lokalt inom kommunen (Sveriges Kommuner och Landsting, 2007; 2010). De åtgärder som kommuner ofta tillhandahåller inom egna förvaltningar är praktik, arbetsträning, arbetsprövning och arbetsintroduktion inom områden som:

- Systuga
- Verkstad
- Flytt
- Snickeri
- Garage
- Service
- Tillredningskök
- Insatser för att starta eget.

Kommunerna kan även erbjuda offentligt skyddade anställningar (OSA), bidrags och utvecklingsanställningar, studie och yrkesvägledning samt lönebidrag till arbetsgivare

vilka anställer tidigare bidragstagare som har någon form av nedsatt arbetsförmåga.

Främst innebär dock kommunens roll i åtgärdsverksamheten att på uppdrag av Arbetsförmedlingen tillhandahålla praktikplatser samt driva verksamheter för de personer som annars inte skulle kunna ta sig ut på arbetsmarknaden på egen hand (Sveriges Kommuner och Landsting, 2010).

Motivet till att kommunerna bedriver en aktiv politik inom arbetsmarknadsområdet är i huvudsak att stärka de enskildas kompetens så att de kan få jobb eller utbildning och inte längre vara beroende av ekonomiskt bistånd (Statens offentliga utredningar 2007:2, s. 238).

Vidare har kommunerna under en övergångsperiod från och med första december 2010, till dess Arbetsförmedlingen tar över helt, ett ansvar för etablering och integrationsfrågor rörande nyanlända vilket innebär insatser som språkträning, samhällsorientering, praktikplatser, arbetsträning, validering av kunskap med mera (Sveriges Kommuner och Landsting, 2010).

3. Arbetslinjens ramverk

I arbetslinjen kan man urskilja två olika spår: dels kravet på aktivering det som kallas workfare, men även lagstadgade krav som förespråkar individanpassade åtgärder.

Workfare

Arbetsmarknadspolitiska åtgärder brukar vanligen delas in i passiva (ekonomiskt bistånd) respektive aktiva åtgärder (utbildning, arbetsträning, praktik etc.) Tidigare sågs dessa som två alternativ av åtgärder men på senare tid har aktiva åtgärder kommit att bli ett krav för att erhålla passiva åtgärder vilket ofta benämns som Workfare (Johansson & Hornemann Møller, 2009; Olofsson & Wadensjö, 2009). De åtgärder och insatser som kommunerna kan erbjuda är därmed inte en frivillig aktivitet. Enligt Socialtjänstlagen har kommunerna rätt att kräva mottagare av bistånd på en aktiv motprestation. Åtgärderna innehåller därmed ett tvingande moment mellan försörjningsstöd och aktivering där den arbetslöse blir mer aktiv i processen som kan leda till ett arbete i stället för att passivt motta ekonomiskt bistånd (Blomberg et., al, 2006; Dahlstedt, 2009; Johansson & Hornemann Møller, 2009; Socialstyrelsen, 2006; Sveriges Kommuner och Landsting; 2010; Statens offentliga utredningar, 2007:2). Genom kravet på motprestation så ska deltagare även lockas till att vilja arbeta genom att göra det mer lönsamt att vara självförsörjande än mottagandet av bistånd (Mörk, 2011).

Krav på aktivering är en följd av att allt fler, oavsett förutsättningar, förväntas stå till arbetsmarknadens förfogande och underhålla sin kompetens sett till arbetsmarknadens krav på anställningsbarhet. Medborgare tvingas bli mer aktiva och ansvarstagande genom att göra rätt för sig och sitt uppehälle. Politiskt ses aktiveringskravet även som ett sätt för att urskilja vilka som verkligen är i behov av ekonomiskt bistånd pga. att de inte kan ha ett vanligt arbete och vilka som egentligen är fullt anställningsbara (Dahlstedt, 2009; Johansson & Hornemann Møller, 2009).

Effekten av aktiveringskravet menar Johansson & Hornemann Møller, 2009) kan se ut på fyra olika sätt:

- Motivationseffekter där hot eller krav på aktiva åtgärder kan påverka att människor anstränger sig för att i stället hitta ett vanligt arbete.
- Kvalifikationseffekter som visar att många blir bättre rustade för att kunna arbeta efter att de deltagit i ett aktiveringsprogram.
- Inlåsnings effekter är dock en följd som kan bli genom att de som befinner sig i en åtgärd låter bli att söka arbeten vid sidan om.

- Selektionseffekter innebär slutligen att aktivering sorterar de arbetslösa i olika grupper som visar vilka som är verkligt arbetslösa och vilka som inte är det (Johansson & Hornemann Møller, 2009).

Individanpassade åtgärder

Samtidigt som det finns lagstadgade krav på aktivering så finns det även lagar som anger riktlinjer för vad aktiveringen ska innebära. I socialtjänstlagens (2001:453) fjärde kapitel paragraf fyra kan man utläsa det lagstadgade kravet på kompetenshöjande motprestation för att få erhålla ekonomiskt bistånd i form av försörjningsstöd. Vidare framkommer det i paragrafen att de kompetenshöjande åtgärder som en individ förväntas delta i ska följa vissa bestämmelser:

Verksamheten skall stärka den enskildes möjligheter att komma in på arbetsmarknaden eller, där så är lämpligt, på en fortsatt utbildning. Den skall utformas med skälig hänsyn till den enskildes individuella önskemål och förutsättningar. (Socialtjänstlag 2001:453)

Lagens betoning på individanpassning gör att aktiveringsprogrammen bör formos på ett sätt som tar hänsyn till deltagarens hela livssituation (Blomberg, Ekström & Rauhut, 2006). Lagen förespråkar vidare att insatserna ska vara kompetenshöjande för individen och att deltagaren utifrån aktiveringskravet är skyldig att delta i den aktivitet som angivits. Av lagen framkommer det dock inte att kommunerna är skyldiga att tillhandahålla en viss typ av insats vilket gör att innehåll i aktiveringsåtgärderna kan variera från kommun till kommun (Olofsson & Wadensjö, 2009).

Det går att urskilja två olika huvuddrag kring aktiveringsåtgärder. De kan antingen vara av en kompetenshöjande karaktär med utbildningsinsatser av olika slag, eller mer praktiska aktiviteter som ska leda till anställning. Den sistnämnda är den mest förekommande där man förbereder deltagare för att få en anställning genom praktisk erfarenhet. De kompetenshöjande insatserna som är mer individanpassade pågår ofta under en längre tid innan deltagaren kan bli självförsörjande med stegvisa aktiviteter. (Johansson & Hornemann Møller, 2009)

Förutom lagstadgade krav på individanpassade åtgärder är denna anpassning även något önskvärt som framkommer i tidigare forskningsstudier såväl nationellt som internationellt. I ett flertal av dessa studier där deltagare har fått berätta om sina erfarenheter gällande deltagande i aktiveringsprogram framkommer det att många visserligen fått med sig viktiga kunskaper och erfarenheter ut i arbetslivet, men att de ändå ser sina framtida arbetsmöjligheter som relativt små delvis på grund av att individanpassningen varit bristfällig (Blomberg et al, 2006; Carlsson, 2001; Department of Employment and Learning, 2004; Hasluck & Green, 2007; Marston & McDonald, 2008; Page, Breen & Middlemas, 2006; Thorén, 2005). Även i en nyligen genomförd studie (Andersson & Melander, 2011) framkommer det att deltagare

i kommunala aktiveringsåtgärder anser sig bli förbisedda på grund av att åtgärderna inte är tillräckligt individuellt utformade. Författarna menar vidare att en individanpassning är att föredra då detta skapar bättre förutsättningar för deltagares motivation till att tillgodogöra sig de kompetenshöjande åtgärderna på bästa sätt. Därmed kan även åtgärderna tänkas få mer långsiktiga resultat och effekter i den bemärkelsen att tidigare deltagare som blivit självförsörjande förblir detta och inte behöver gå tillbaka till den kommunala åtgärdsverksamheten (Andersson & Melander, 2011).

Socialt företagande eller kooperativa verksamheter är ett alternativ av åtgärder där individen står i fokus genom att deltagare tillsammans driver ett företag och ansvarar för de flesta moment som detta innebär med visst stöd. Andersson (2010) har på uppdrag av Temagruppen Integration i Arbetslivet (TIA) träffat personal och deltagare i ett projekt för kooperativa verksamheter som bedrivs på uppdrag av Europeiska socialfonden (ESF). Resultatet visar att delaktighet hos deltagarna är något som genomsyrar hela verksamheten från första dag. I kooperativet finns möjlighet för arbetsträning och praktik, men även anställning med lönebidrag. Många som deltar i en kooperativ verksamhet har en lång väg att vandra för att nå den ordinarie arbetsmarknaden, men inom verksamhetens ramar får deltagaren möjlighet att utvecklas i lugn och ro efter individuella behov och förutsättningar (Andersson, 2010).

Samverkan, samordning och samarbete

Arbetslivet präglas idag av global konkurrens, snabba vändningar och flexibilitet. Denna prägel visas på de flesta samhällsaktörer, företag och arbetstagare. Förutsättningarna för att kunna säkerställa sin trygghet och framgång blir allt mer osäker på grund av att det enskilda företaget, individen eller samhällsaktören själv inte kan tillhandahålla alla de resurser som krävs för att kunna följa med i de förändringar som sker. Många företag har löst detta genom att gå samman i nätverk för att på så sätt få tillgång till mer kunskap och resurser (Castells, 2002; Mörth & Sahlin-Andersson, 2006; Wistus, 2010).

Även våra kommuner påverkas av denna samhällsstruktur. Det höga antalet arbetslösa varav det till många betalas ut ekonomiskt bistånd och anordnas praktiska åtgärder från kommunen, skapar en situation som försvårar det kommunala arbetet och dess ekonomi. Det blir därför mer vanligt att grannvisa och regionvisa kommuner samverkar kring de arbetsmarknadspolitiska frågorna och verksamheterna. Detta sker både inomkommunalt men även med aktörer inom lokala näringslivet, fackföreningar, ideella föreningar bemanningsföretag med flera (Gossas, 2004; Svenska kommunalförbundet & Landstingsförbundet, 2002; Sveriges Kommuner och Landsting, 2010). Dessa typer av samarbete är vanliga både när det gäller praktikplaceringar av olika slag men även då individer är i behov av att komplettera sin utbildningsnivå eller har som mål att studera vidare (SKL, 2010). Vanligast är samverkan inom ett län med grannvisa kommuner. I rapporten ”Interkommunal sam-

verkan” (Svenska kommunalförbundet & Landstingsförbundet, 2002) framkommer det att samverkan mellan kommuner är ett sätt för mindre kommuner att öka sin konkurrenskraft och effektivitet.

Kommunal samverkan brukar vanligen delas in tre olika former: *kommunalrättsliga*, *privaträttsliga* samt *löst reglerade former*. Den kommunalrättsliga innefattar gemensamma kommunalförbund och nämnder medan de privaträttsliga innefattar samverkan inom ramen för aktiebolag, ideella föreningar, stiftelser och ekonomiska föreningar. Dock är samverkan inom ramen för löst reglerade former den mest vanliga och innefattar samarbete och samverkan främst inom projekt och nätverk, men även genom avtal (Gossas, 2004; Svenska kommunalförbundet & Landstingsförbundet, 2002).

Samverkan genom projektorganisering innebär att företag, organisationer och/eller myndigheter tillsammans kan arbeta kring en viss fråga eller ett förbättringsområde. Samarbetet och samverkan kan därmed avgränsas till en förutbestämd aktivitet som pågår under en bestämd tidsperiod inom ramen för en viss budget (Eriksson & Liljesköld, 2007).

Nätverk är en vanlig samarbets- och samverkansform där såväl stora som små företag eller organisationer av olika slag kan dra nytta av varandras kompetens, personal, resurser samt material för att kunna utvecklas (Castells, 2002; Svensson, Jakobsson & Åberg, 2001). Vad som kännetecknar ett nätverk är dess informella struktur och platta organisation som innebär flexibilitet och jämlikhet (Castells, 2002; Svensson, Jakobsson & Åberg, 2001). Kommunal samverkan genom bildandet av nätverk är ett sätt för kommuner att kunna påverka sitt politiska inflytande under statens kontroll som annars kan innebära begränsningar. Kommuner bildar både nätverk med andra kommuner, organisationer, myndigheter, föreningar och privata aktörer (Gossas, 2004).

När det gäller kommunvisa nätverk är det vanligt att dessa går samman för att dra nytta av och utbyta erfarenheter med varandra. Ett exempel på kommunalt nätverk som funnits är *Framgångsrik Tillväxt* med de deltagande kommunerna Kungsbacka, Lerum, Lomma, Mölndal, Sollentuna och Svedala. Framgångsrik tillväxt var ett av 27 nätverk som ingick i ett nationellt jämförelseprojekt under 2007–2009 med syfte att ta fram effektiva arbetsmodeller (Jämförelseprojektet, 2010). *Kvalitetsnätverk Västskust* är ett annat kommunalt nätverk med syfte att kunna jämföra kvalitet och kostnader inom kommunala arbetsmarknadsåtgärder (Kvalitetsnätverk västkust, 2005). Ett samlingsbegrepp för samverkan i projekt och nätverk mellan privata och offentliga aktörer är *Privatoffentliga partnerskap* som karaktäriseras av icke-hierarkisk styrning och jämlikhet. Partnerskap kan innebära en form för utvecklingsarbete av en verksamhet där utvecklingsarbetet inom partnerskapet ställs i motsats till den ordinarie verksamheten. Partnerskap kan även ske i samverkan mellan organisationer samt vara en arbetsform i ett politiskt sammanhang (Mörth & Sahlin-Andersson, 2006; Wistus, 2010).

4. Metod

Tillvägagångssätt

Arbetet med kartläggningen inleddes med att det i mars 2011 via e-post skickades ut information till kommunerna i länet där det framgick att CKS tagit initiativ till en kommande kartläggning gällande arbetsmarknadsåtgärder. I brevet efterfrågades det även om kontaktpuppgifter till den eller de personer som var ansvariga för arbetsmarknadsfrågor. Detta inledande moment resulterade i att en kontaktlista på tilltänkta intervjupersoner kunde upprättas. I samband med detta utformades även en intervjuguide med fokus på att synliggöra arbetsmarknadsåtgärder i Östergötlands län. Guiden delades upp i kategorierna: åtgärder, organisering/personal, samarbete, ekonomi och *utvärdering* vilka följdes av ett antal underfrågor. I nedanstående redovisning av kommunernas verksamhet ingår dock inte ekonomiska frågor eftersom detta visades vara alltför komplicerat för att rymmas i denna kartläggning.

Vid ett senare tillfälle ringdes de tänkta intervjupersonerna upp. Under samtalet presenterades mer ingående information om kartläggningen och vad den syftade till. Alla som kontaktades var positiva till en intervju varpå det bokades in intervjuer med tolv kommuner där en av dessa var en telefonintervju. Med undantag för denna telefonintervju utfördes intervjuer på den intervjuades arbetsplats. Vid två av intervjuerna deltog fler än en intervjuperson då aktuell kommun ansåg det som lämpligt och mest praktiskt utifrån en informationssynpunkt.

Intervjuerna genomfördes perioden mars–maj 2011 varav samtliga spelades in med digital utrustning. Tiden för intervjuerna varierade mellan 40 minuter upp till 90 minuter beroende på omfattningen på de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna som kommunen tillhandahöll. Efter varje intervju transkriberades materialet.

Urval

I Östergötland län finns totalt tretton kommuner, men en av dessa, Valdemarsvik, valdes på inrådan från kommen själv bort på grund av att de under denna tidpunkt genomgick en genomgripande omorganisering. Totalt kom undersökningsgruppen att bestå av tolv kommuner. De intervjuade var kommuntjänstemän i varierande yrkespositioner. Vissa hade rollen som arbetsmarknadschef/ansvarig och andra var ansvariga för den nämnd vilka arbetar med arbetsmarknadspolitiska frågor och åtgärder. I andra fall kunde de utvalda personerna ha yrkespositioner som var kombinerade inom såväl näringslivsfrågor i stort som mer inriktade mot arbetsmarknadsåtgärder men även andra kommunpolitiska frågor.

Forskningsetiska aspekter

Vid telefonsamtalet med intervjupersonerna beskrevs syftet med studien, att deras deltagande var frivilligt och att intervjun, på deras inrådan, kunde avbrytas. Intervjupersonerna fick även möjlighet att ge sitt samtycke till att intervjuerna spelades in och att utskrivna intervjuer endast skulle användas inom ramen för denna kartläggning.

Bearbetning och analys

Vartefter materialet samlades in påbörjades bearbetning och analys av det. Under bearbetningen söktes både likheter och skillnader, delar och helheter i materialet. Detta kom sedan att ligga till underlag för hur såväl resultat som analys utformades. Resultatet är uppdelat kommunvis där respektive åtgärd presenteras antingen separat eller i relation till andra åtgärder beroende på utformningen av dessa i kommunen. Kartläggningen nedan är disponerad kommunvis innehållande information om organisation, åtgärdsverksamheter, samarbetsformer och övrigt. Innehållet och beskrivningarna under respektive rubrik kan skilja sig åt beroende på kommunernas storlek och därmed åtgärdernas omfattning. Ett exempel som belyser detta är åtgärder för personer med Offentligt skyddad anställning (OSA) som i vissa kommuner ses eller bedrivs som en särskilt avsedd åtgärd medan OSA-åtgärder i andra kommuner ingår i den övriga verksamheten. Av utrymmesskäl har information om ett flertal typer av åtgärder placerats under en och samma rubrik då de drivs under en viss arbetsmarknadsenhet.

Läsaren av denna rapport bör ha i åtanke att resultatet som redovisas är aktuellt sett till den tiden då data samlades in mars–maj 2011. Sedan dess har förändringar skett i ett flertal av kommunerna gällande åtgärdernas innehåll, utförande och omfattning.

5. Kartläggning

Boxholm

Boxholms kommun består av cirka 5000 invånare. I kommunen finns en mindre arbetsmarknadsenhet med en personal- och en arbetsmarknadshandläggare som är organiserad under kommunstyrelsen. Åtgärder kopplade till integration/etablering av flyktingar och ensamkommande flyktingbarn ligger under socialnämnden och individ- och familjeomsorgens förvaltning. Vidare ansvarar barn- och utbildningsnämnden för åtgärder kopplade till skola, utbildning för vuxna samt SFI.

Arbetsmarknadsenheten

Till arbetsmarknadsenheten kommer individer från individ och familjeomsorgen, ungdomar som har det svårt, försörjningsstödstagare, personer med missbruksproblematik och psykisk ohälsa. För dessa personer finns aktiviteter eller insatser som främst är kopplade till utomhusverksamhet och service så som måleri, flytt, reparationer och underhåll inom kommunens förvaltningar. Det finns ingen tidsbegränsning för dessa åtgärder, utan deltagare kan vara aktiva i åtgärdsverksamheten allt från två veckor till ett år beroende på individuella behov och förutsättningar. Deltagande inom arbetsmarknadsenhetens åtgärder är en första anhalt för deltagarna, om dessa åtgärder fungerar bra är tanken att deltagarna ska kunna gå vidare till ”vanlig” praktik inom kommunens enheter. Arbetsmarknadsenheten ansvarar vidare för placeringar av Fas 3, praktikplatser samt handläggning av feriejobb för ungdomar. Det finns ca hundra feriejobbsplatser som är förlagda till olika föreningar och kommunala badplatser bland annat. Enheten arbetar även med att ta fram praktikplatser till såväl socialtjänsten och projektet Visionscenter vilka främst är förlagda inom småföretag men även i viss mån inom industri, eller jordbruksföretag.

Hem för ensamkommande flyktingbarn

Kommunen driver ett hem för ensamkommande flyktingbarn med tio platser för flickor i åldrarna 13–18 år. Verksamheten finansieras med medel från Migrationsverket.

Visionscenter

Boxholm tillsammans med kommunerna Mjölby och Ödeshög är delaktiga i ett ESF-projekt kallat Visionscenter som riktar sig till ungdomar i åldrarna 16–24 år. Projektet hjälper ungdomar som står utan sysselsättning vidare till praktik eller ar-

bete. Inom projektet finns en projektledare och en praktksamordnare som hjälper de unga att närma sig arbetsmarknaden. Projektet är även riktat till nyanlända ungdomar.

”Knut”

I Visionscenter arbetar man idag med att ta fram ett socialt företag: kooperativet Knut som främst vänder sig till de som har svårt att kunna få ett arbete på grund av fysiska eller psykiska handikapp. Idag finns det tre personer rekryterade till kooperativet för en uppstart men planen är att 15–20 personer ska vara verksamma här. Idag har Knut fått in uppdrag gällande legoarbeten som innebär att man är en del i arbetet med att tillverka båtsläp. Inom den kooperativa verksamheten finns det även planer på att utföra gräsklippningar samt att sköta folkets park.

Samarbetsformer

Inom ramen för projektet Visionscenter samarbetar Boxholm med Mjölby och Ödeshögs kommuner. Projekten kan se olika ut i de olika kommunerna vilket gör att man då kan dra nytta av varandra och att de respektive kommunerna har tillgång till varandras projektinnehåll.

När det gäller kontakter och samarbete med näringslivet, sker det främst via praktksamordnaren. Uppföljningar visar att många som deltagit i någon åtgärdsverksamhet i kommunen går vidare till arbete, studier eller får någon form av aktivitetsstöd.

Övrigt

Boxholms kommun har ingen egen åtgärdsverksamhet kopplad till utbildning och kurser som exempelvis SFI. Dessa köps i stället upp från grannkommuner eller samordnas genom samordningsförbundet eller inom projektet Visionscenter. Inom samordningsförbundet finns vidare möjligheter till arbetsträning och arbetsprövning förutom det som erbjuds via arbetsmarknadsenhetens verksamheter. Målgrupper som samordningsförbundet vanligen vänder sig till är ungdomar, personer med psykosociala problem, kvinnor som inte har någon fastställd diagnos med flera. Många åtgärder inom kommunen startas upp av samordningsförbundet i projektform för att sedan implementeras i den ordinarie verksamheten. Målet är att människor ska må bättre genom sitt deltagande i någon åtgärdsverksamhet. Det är inte bara en ekonomisk fråga utan det ska vara något meningsfullt för individen menar kommunen.

Finspång

I Finspång bor det cirka 21 000 invånare. I kommunen är tjänstemannaorganisationen indelad efter sektorer i stället för förvaltningar varpå sektorn Bildning och Kultur ansvarar för frågor om utbildning men även driver Arbetsmarknadscentrum, ett fysiskt ställe dit arbetslösa hänvisas för att få hjälp. Två personer delar på chef-

skapet för Arbetsmarknadscentrum, den ena är chef för kommunens näringslivsfrågor samt kommunal näringslivsutvecklare och den andre är tillika chef över Vuxenutbildningscentrum i Finspång. Inom sektorn Bildning och Kultur ansvarar man för försörjningsstödet i kommunen och här under drivs även kooperativa verksamheter.

Arbetsmarknadscentrum

Till Arbetsmarknadscentrum hänvisas arbetslösa personer från arbetsförmedling eller socialtjänst för att erhålla arbetsträning och/eller praktik. Idag finns det ca hundra inskrivna deltagare. På Arbetsmarknadscentrum fokuserar man på att lyfta och stärka individer så att de ska kunna bli självförsörjande. Praktiska verksamheter som bedrivs för att uppnå detta är bland annat arbetsträning inom försäljning, trädgårdsarbete, måleri, snickeri, skogsarbete, tvätterier, bil och cykelreparationer. Arbetsmarknadscentrum samarbetar med gymnasieutbildning och vuxenutbildningscentrum gällande praktikplaceringar inom kommun och näringsliv. På Arbetsmarknadscentrum finns det nio arbetsledare samt personer med trygghetsanställning.

Feriearbete

I Finspångs kommun är det personalavdelningen som ansvarar för kommunens feriearbeten vilka riktar sig till gymnasieungdomar. Det finns cirka hundra ferieplatser fördelade inom vård men även inom fastighetsskötsel. Förutom dessa platser finns det även ferieplatser för femton speciellt utvalda ungdomar som anses ha särskilda skäl till ett feriearbete.

Orangeriet

Orangeriet är ett försöksprojekt i att bedriva kooperativt arbete med en tanke att deltagaren kan ta steget över en kooperativ arbetsform på vägen mot den ordinarie arbetsmarknaden. På det sättet kan deltagaren bygga upp sitt självförtroende och sin självkänsla successivt. I huvudsak drivs Orangeriet av Coompanion. Deltagare kommer från så väl arbetsförmedlingen via jobb- och utvecklingsgarantin samt AMC. Det är tre olika verksamheter som är kopplade till Orangeriet:

- *Hans och Greta* säljer begagnade barnkläder på provisionsbasis med mycket lyckade resultat. Där finns idag tre anställda men man är på gång att utöka detta. Målgruppen var från början tjejer som tidigare varit i kontakt med psykiatrin och som i och med *Hans och Greta* fick en trygg miljö att utvecklas i både arbetsmässigt men framförallt som person.
- *Metallen* är ett annat kooperativt företag där man arbetar med lokalvård samt transport och traderaförsäljning.
- *Gränden* är den tredje verksamheten vilken är en second hand butik för kvalitetsprodukter. Dock har inte denna verksamhet visat lika goda resultat som bland annat *Hans och Greta*.

Inom dessa tre olika verksamheter arbetar tio till tolv personer som handledare.

Ung +

Ung plus var ett projekt som pågick under 2010 riktat mot ungdomar i åldrarna 20–25 år, främst killar, med syfte att skapa en insats för unga vilka passivt mottar försörjningsstöd. Projektet var ett initiativ till att minska den höga arbetslösheten hos ungdomar i kommunen, genom att man valde att anställa sexton ungdomar på heltid inom kommunal tjänst under elva månader. De placerades ut på olika arbetsplatser med en meningsfull sysselsättning där handledare fanns att tillgå. De fick full lön, och hjälp att bli medlemmar i fackförbund samt a-kassa. Projektet finansierades med försörjningsstödspengar som flyttades, lönebidrag samt bidrag för nystartsjobb. Kommunen själva bidrog även med en viss summa för att täcka upp resterande kostnader. Projektet var mycket lyckat på så sätt att ungdomarna fick möjlighet att utvecklas och få erfarenhet. Under året kommer därför projektet att startas upp på nytt under liknande former.

Unga jobb

Projektet Unga Jobb tog sparbankerna i Östergötland ursprungligen initiativ till tillsammans med kommunen, näringslivet och arbetsförmedlingen. Tanken med Unga jobb är att ungdomar, företagsledare, fackliga representanter, kommuner, Arbetsförmedlingen, Regionförbundet, Länsstyrelsen och andra aktörer tillsammans kan hjälpas åt att bilda kommunvisa nätverk. Deras uppgift är sedan att ta fram praktikplatser och på så vis minska arbetslösheten hos de unga. I Finspångs kommun fick en av de sexton ungdomarna från Ung+ i uppdrag att leta praktikplatser som ungdomar sedan placerades ut på.

Samarbetsformer

I Finspång finns ett arbetsmarknadsråd med representanter och nyckelpersoner inom arbetsmarknadsfrågor som exempelvis kommunala politiker, kommunen, Arbetsförmedlingen med flera. Det finns därmed ett nära samarbete och samordning mellan olika aktörer och näringslivet vilka även samordnar sig kring finansiering av projekt. Det sker även ett gott samarbete genom arbetsmarknadsrådet där man arbetar mot samma mål och diskuterar viktiga frågor. På så vis menar man att det råder ett bra samarbetsklimat i kommunen där alla vet vad andra aktörer gör. Det är ett sätt att stötta företag och samverka för att hjälpa företag som flyttar in personal, med boende, skola, barnomsorg och så vidare där kommunen agerar likt en medspelare. Finspångs kommun samarbetar även med näringsliv och bemanningsföretag som jobbar med coaching. Kommunen samarbetar och samordnar även projekt med privata aktörer så som Communicare vilka också arbetar mot ungdomar.

Övrigt

Uppföljningar och utvärderingar har visat att det kommunala projektet Ung + har varit mycket lyckat varpå man nu ska göra en ny variant av detta projekt med lik-

nande syfte, men med färre antal deltagare denna gång. När det gäller Arbetsmarknadscentrum råder det en relativt hög utslussningsprocent vidare till arbete eller studier. Inom kommunen har det visat sig att det sociala företagandet har varit en bra satsning för att kunna stärka individer.

Kinda

I Kinda kommun med cirka 9 700 invånare, organiseras arbetsmarknadsåtgärderna delvis under socialförvaltningen efter att den tidigare arbetsmarknadsenheten togs bort i början på år 2000. En stor del av det arbete som tidigare bedrevs under arbetsmarknadsenheten är ersatta med projekt som drivs tillsammans med bland annat Communicares Jobcollege. En verksamhet som dock finns inom socialförvaltningen och Kommunstyrelsen är ett hem för ensamkommande flyktingbarn.

Kiseborg

Kiseborg är ett hem för ensamkommande flyktingbarn mellan 16 och 18 år som drivs av Kunskapsutveckling i Norden. Det finns ett avtal med invandrarverket att ta emot cirka fyrtio personer varav det där idag finns tolv ungdomar. Här anordnas aktiviteter så som språkträning och utbildning beroende på vilka kunskaper dessa ungdomar har med sig. För de som har en utbildning sedan tidigare försöker man anordna praktikplatser. Många har fått praktik i lantbruk eller jordbruk.

Vad ska du bli?

Vad ska du bli? är ett nytt projekt som startas upp under året i Communicares regi. Projekt är tänkt att pågå under 2011–2013 med utrymme för tjugo deltagare i åldrarna 18-35 vilka hänvisas från arbetsförmedlingen eller socialtjänsten. Projektet syftar till att göra deltagarna anställningsbara men även att deltagarna ska kunna förvärva kunskaper som gör att de kan starta eget. I projektet erbjuds deltagarna även hjälp med att skriva CV, träna på anställningsintervjuer lyssna på föreläsningar samt få tillgång till vägledning och coachning.

Orangeriet

Även i Kinda kommun finns åtgärdsverksamheten Orangeriet som innefattar aktiviteter både för unga, men även för de lite äldre i form av arbete med exempelvis flyttningar, städning, trädgårdsarbete och annan miljövard. Det finns idag utrymme för trettio personer inom Orangeriets verksamhet, men kommunen täcker inte upp detta deltagarantal till fullo i dagsläget. Tre av orangeriets tidigare deltagare driver idag ett café som ett eget kooperativ som heter *Kooptjänst Kinda*.

Tillväxt Östergötland

Communicare tillsammans med regionförbundet Ötsam bedriver ett projekt kallat Tillväxt Östergötland. Tanken är att det ska finnas en coach fördelad mellan Kinda, Ydre och Åtvidabergs kommuner. Projektet har inte påbörjats ännu men kommer förhoppningsvis att starta under året och pågå till och med 2013. Tillväxt Östergötland fokuserar på unga som vill starta eget och därför arbetar man med att skapa kontakter med redan etablerade företagare. Sedan tidigare samarbetar kommunen med nyföretagarcentrum som kommer vara en del även i detta projekt vilka tidigare har stärkt många nya idéers överlevnad eller att de förverkligas.

Vi finns

”Vi finns” är ett projekt inom Leader Sommenbygd som riktar sig till ungdomar i åldern 13–25 år. Syftet med projektet är att stärka de ungdomar som väljer att stanna kvar i kommunen och stimulera deras intresse för den lokala arbetsmarknaden.

Unga jobb/Ung resurs i Kinda

Unga jobb är ett initiativ som Swedbank och de lokala sparbanker såsom Kinda-Ydre Sparbank tagit initiativet till och som tillsammans med andra aktörer stimulerar tillställandet av praktikplatser för ungdomar. I Kinda har ett projekt kallat Ung resurs i Kinda arbetat med likartade frågor. Bland annat har några ungdomar inventerat olika arbetsplatser.

Samarbetsformer

I Kinda kommun sker det mycket samarbete och samordning med de privata aktörerna Communicare och Coompanion kring projektverksamheter. Vidare bedrivs ett nära samarbete med Kinda lärcentrum vilka agerar likt samarbetspartner till kommunens olika verksamheter och åtgärder. Inom lärcentrets ramar finns så väl vuxenutbildningar, gymnasieutbildningar samt utbildningar på Liljeholmens folkhögskola. Tillsammans kan de olika enheterna erbjuda ett brett utbud av kurser inom exempelvis vård, omsorg, truckutbildning, språk och data. Kommunen samarbetar även inom ramen för en näringslivsorganisation kallad Växtkraft Kinda. Häri involveras aktörer så som kommunen, näringslivet och lokala banker för att arbeta med näringslivs och företagsutveckling. Kommunen är även en del i samordningsförbundet södra Östergötland.

Övrigt

I dagsläget fungerar de olika projekten mycket bra. I Kinda väljer man att satsa mycket på ungdomar varpå det nu finns planer för att starta upp ett Ungdomshus med aktiviteter som lockar unga. Denna uppstart förutsätter ett nära samarbete och samverkan med såväl privata aktörer som organisationer och föreningar. Det finns en tanke att Communicares olika ungdomsprojekt även kan vara kopplade till Ung-

domshuset och vara en del av dess aktiviteter. Då åtgärdsverksamheterna i kommunen främst baseras på projekt, finns en förhoppning om att de olika projekten kan samverka och där deltagarna kan göra en karriärväg däremellan. Kinda samarbetar med andra kommuner inom många områden. Det kan konstateras att många Kindabor har sin utkomst i de angränsande kommunerna Linköping och Vimmerby.

Linköping

I Linköpings kommun bor det cirka 145 000 invånare. I kommunen har bildningsnämnden i uppdrag att svara upp för arbetsmarknadsinsatser. Under nämnden finns en utbildningsförvaltning med en bildningsavdelning där en tjänsteman ansvarar för arbetsmarknadsfrågorna. Inom förvaltningen finns ett utbildningskontor samt ett antal resultatenheter. Vidare finns det även en operativ arbetsmarknadsenhet under bildningsavdelningen kallad Jobbtorget som har till uppgift att hjälpa människor bort från försörjningsstöd. Frågor och arbete rörande arbetsmarknadsåtgärder är även organiserade under vad som kallas utförarstyrelsen med utförarorganisationen LeanLink som i sin tur är indelade efter olika affärsområden. Ett av dem är Idrott & Service varifrån kommunen internt upphandlar LeanLinks tjänster från Idrott & Service i form av offentligt skyddade anställningar. Arbetsmarknadsåtgärderna och insatserna är indelade efter tre spår eller syften: de som syftar till att sänka försörjningsstödet, insatser för ungdomar samt offentligt skyddade anställningar

Jobbtorget

Jobbtorget är en operativ arbetsmarknadsenhet med syfte att minska försörjningsstödet. Hit kommer en bred målgrupp som vanligen hänvisats från arbetsförmedlingen eller försörjningsstödstagare från socialkontoret, det kan även vara nyanlända, alla i åldrarna 16–65 år. Många av de personer som är inskrivna på Jobbtorget har tidigare arbetat men varit borta från arbetslivet en längre tid på grund av arbetslöshet eller sjukskrivning tillskillnad från vissa nyanlända som inte har någon tidigare erfarenhet av lönearbete eller utbildning i Sverige. På Jobbtorget arbetar man med åtgärder så som coachning, arbetsträning, arbetsprövning, praktik och rehabiliterande insatser och åtgärder samt matchning mot jobb. I stora drag innebär verksamheten att man tillsammans med deltagaren kartlägger dennes kompetens och mål för att sedan sätta in de åtgärder som individen behöver för att bli anställningsbar. Det handlar om att testa och öva upp sin arbetsförmåga, få erfarenheter och kontakter via praktik eller arbetsträningsplaceringar såväl inom kommunen som ute i upphandlade verksamheter beroende på individens behov och förmåga. Praktiken är uppdelad i fyra faser där den första främst kan liknas vid arbetsträning följt av praktik som sker i kombination med studier och yrkesvägledning. Den tredje fasen är mer inriktad på att uppdatera tidigare yrkeskunskaper följt av den sista fasen som främst är inriktad på att matcha praktik med en anställning. På Jobbtorget arbetar arton personer som coacher, handläggare och praktiksamordnare med de olika deltagarna.

Arbetsmarknadsanställningar

För att minska försörjningsstödet i kommunen så finns det även utrymme för olika bidragsanställningar. Dels finns det idag tio lönebidragsanställningar som pågår under ett år. Personer inom dessa har rekryterats genom vanlig annonsering men även via Jobbtorget eller arbetsförmedlingen. Personer med lönebidrag har ofta någon form av funktionsnedsättning och placeras då vanligen i en kommunal enhet under den här tidsperioden. En annan form av arbetsmarknadsanställningar är vad som kallas Torgjobb vilka Jobbtorget ansvarar för. Torgjobb innebär att en person får en tolv månaders visstidsanställning som ska kunna leda till att personen i fråga senare ska hitta ett arbete. Vissa arbetar inom kommunen men även i andra verksamheter. Dessa personer betalar under de tolv månaderna in a-kassa vilket gör att efter visstidsanställningens slut uppfyller både arbetsvillkor och medlemsvillkor i a-kassa och kan därmed komma ifrån försörjningsstöd. De flesta med torgjobb är över tjugosex år men ofta något äldre medan åldrarna hos de med lönebidrag varierar. Nio av tio som avslutats på torgjobb har gått vidare till anställning.

Fas 3

Kommunen arbetar tillsammans med arbetsförmedlingen med att forma arbetsmarknadspolitiska program. I dag har man ett avtal med arbetsförmedlingen om sjuttio platser vilka alla är tillsatta. Vanligen placeras personer i Fas 3 ute i kommunens ordinarie verksamheter.

Idrott & Service

För personer med socialmedicinsk, fysisk, psykisk eller social funktionsnedsättning finns det så kallade offentligt skyddade anställningar. Inom Linköpings kommun finns cirka sjuttio personer med denna anställningsform. Verksamheten för dessa anställningar ligger under utförarorganisationen LeanLink och deras verksamhet Idrott & Service där de med offentligt skyddade anställningar arbetar exempelvis med att serva kommunen och sköta ett antal idrottsanläggningar, grönytor, utomhusbadplatser, campingplats med mera. Inom Idrott & Service finns personal som driver verksamheten, det finns även en verksamhetschef, en rehabiliteringsansvarig samt arbetsledare. Totalt sett är det femton personal som driver Idrott & Service. Tiden för dessa anställningar varierar men den genomsnittliga tiden fem och ett halvt år men det förekommer att dessa anställningar blir betydligt mer långvariga. Det finns därför funderingar på om det går att skapa fler trygghetsanställningar, instegsjobb och så vidare.

Feriearbete

Åtgärder och aktiviteter riktade enbart mot ungdomar handlar främst om olika former av sommarpraktik. För högstadieelever finns så kallad sommarprao som pågår under tre veckor för en lägre lönesumma. Grundskolorna väljer själv ut vilka elever

som man anser har behov av sysselsättning under sommarperioden. För ungdomar i gymnasiet finns så kallat feriearbete fördelat på 290 platser inom kommunens verksamheter. Ungdomarna får en avtalsenlig lön. Nytt för i år är att näringslivskontoret tillsammans med bildningsnämnden gör en pilot på femton platser av feriearbetena kallade ”Sommentreprenörer” där dessa ungdomar under sommaren får prova på sitt entreprenörskap och i slutänden ge någon form av avkastning.

Samarbetsformer

Utbildningsförvaltningen och bildningsavdelningen samarbetar med andra kommunala förvaltningar när det gäller samordning av insatser för särskilt utsatta grupper. Detta sker genom att man samordnar de egna verktygen med insatser från omsorg, socialtjänst och sjukvård. Det sker även samordning och samarbete med privata aktörer där kommunen är med och finansierar verksamheter som drivs av Communicare och Coompanion. Det finns dels ett socialt kooperativ kallat Koop S samt verksamheten Orangeriet där det finns utrymme för praktikplatser och arbetsträning. Det råder en relativt bra samordning av arbetsmarknads- och socialpolitik i kommunen menar arbetsmarknadsansvarige, men kommunstyrelsen har gett bildningsnämnden, socialnämnden, NuLink och den kommunala utvecklingsavdelningen i uppdrag att samordna sig mer kring arbetslöshetsfrågan för att bli än mer effektiva. En tanke är att samordna sig kring hur man kan visa upp bra arbetsmarknads och utbildningspolitik som lockar företag att etablera sig i kommunen och på så sätt kunna skapa nya arbetstillfällen, om inte dessa skapas blir det svårt att minska försörjningsstödet. Jobbtorget och Idrott & Service samverkar med flera olika privata företag.

Övrigt

Idag är det ett fåtal deltagare som går från åtgärd till någon form av utbildning men detta kan komma att ändras då man under året även slår samman Jobbtorget med det som kallas Kunskapstorget vilken utgör den upphandlade vuxenutbildningen samt en neural studie och yrkesvägledning.

Uppföljningar och utvärderingar sker inte i så stor utsträckning, men man har planer för att utveckla detta arbete. Vad man dock kan se idag är att många personer är tillbaka inom åtgärdssystemet inom trettiosex månader varpå man nu ser över hur åtgärderna kan förbättras. Ett sätt är att se över den innehållsmässiga relevansen inom arbetsträningen. Vidare kommer det nya grupper med nyanlända till kommunen vars behov måste tillgodoses och åtgärder formas därefter.

Mjölby

I Mjölby kommuns organisation finns arbetsmarknadsenheten *Arbetsmarknad och vägledning*. Enheten är i sin tur uppdelad i två fysiska enheter: *Vägledningscentrum* vilka arbetar med alla avtal kopplade till arbetsförmedling och samordningsförbund med flera och *Lundby arbetscentrum* där den praktiska verksamheten är förlagd uti-

från de två spåren arbetsrehabilitering och sysselsättning. Det var först 2009 som de två enheterna Lundby arbetscentrum och Vägledningscentrum slogs samman och bildade denna organisation och verksamhet. Vägledningscentrum bemannas av sex studie- och yrkesvägledare, sex arbetskonsulenter, en mångfaldsstrateg samt en flyktinghandläggare och en enhetssekreterare. Deras yrkeskunnande kommer båda enheterna till del. Inom Lundby Arbetscentrum arbetar tre arbetsterapeuter, sex handledare som även samarbetar i hela organisationen med fokus deltagaren efter dess behov och önskemål. Hela arbetsmarknadsenheten, både Lundby och Vägledningscentrum, arbetar utifrån ett Lean-processtänkande med fokus på att minska slöseri och öka effektiviteten när det kommer till val av insatser och dess utformning. Kommunen har en relativt hög ungdomsarbetslöshet och arbetar därför aktivt med att minska denna med insatser och projekt.

Lundby arbetscentrum

Arbetsrehabilitering på Lundby arbetscentrum innebär närmare bestämt olika former av aktiviteter, arbetsträning och arbetspraktik. Här riktar man sig till målgrupper vilka står långt ifrån arbetsmarknaden och som vanligen har en bakgrundsproblematik med exempelvis missbruk, fysiska, psykiska eller sociala funktionshinder. Kommunens uppdragsgivare/beställare består främst av omsorgs- och socialförvaltningen, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassa och Samordningsförbundet. På Lundby arbetar man med att motivera och inspirera genom många praktiska aktiviteter. Det finns en hantverkstad som är inriktad mot textil och hantverksarbete men även tre olika projektgrupper med olika inriktningar. Det ena är ett båtprojekt, det andra är en datagrupp och det tredje är en projektgrupp som utför legoarbeten. Hantverkstaden och projektgrupperna samarbetar kring deras olika aktiviteter och kompletterar varandras arbete enligt Lean-tänkandet så att deltagandet blir verklighetstroget. På Lundby arbetscentrum arbetar sex mentorer eller handledare med de olika deltagarna. Uppskattningsvis finns det ca hundra deltagare i dessa arbetsrehabiliterande aktiviteter varje månad. Alla deltar efter sina egna förutsättningar varpå vissa bara är där ett par timmar per dag och andra upp till trettiofyra timmar per vecka.

Åtgärder inom Lundby som i stället innefattar sysselsättning bedrivs inom ramarna för en servicegrupp som servar och tvättar kommunens leasingbilar samt grupper med utrymme för andra olika praktiska aktiviteter. En grupp arbetar med att bland annat serva kommunens utemöbler. En annan grupp på cirka fem personer arbetar i ett kök. Det finns även en städgrupp som ansvarar för kontor, matsalar, datasal och alla övriga utrymmen på Lundby arbetscentrum. Det finns en grupp som tvättar arbetskläder samt ett vaktmästeri inom servicegruppen med utrymme för två till tre heltider. Slutligen finns även en ute-grupp som arbetar med exempelvis gräsklippning och snöskottning beroende på säsong. Vidare finns även en grupp som reparerar maskinparken. En handledare har ansvar för de olika områdena inom servicegruppen.

Vägledningscentrum

På vägledningscentrum finns arbetsmarknadskonsulenter, en mångfaldsstrateg, en flyktinghandläggare men även studie och yrkesvägledare. Personer vilka kommer till vägledningscentrum är i åldrarna 16–65 varpå man där arbetar med en bred målgrupp med fokus på arbete eller studier. Det finns bland annat två ungdomshandläggare som arbetar med kommunal ungdomsuppföljning för ungdomar som inte går i skolan samt stöttar och hjälper andra ungdomar som kommer till Vägledningscentrum för att hitta en praktikplats eller kontakt med studie- och yrkesvägledare beroende på om det är studier eller arbete som är i fokus.

Praktik

På Vägledningscentrum arbetar arbetskonsulenter med att söka upp och placera ut deltagare på de olika praktikplatser som kommunen tillhandahåller inom sina olika verksamheter och förvaltningar. Aktuella personer till praktikplatserna tas fram och väljs ut i samarbete med socialsekreterare och handläggare från arbetsförmedlingen. Idag finns det totalt fyrtio kommunala praktikplatser och tjugo externa, men man planerar för att utöka de kommunala platserna till femtio stycken.

Integration

På vägledningscentrum finns en särskild enhet som arbetar med integrationsfrågor till dess att arbetsförmedlingen tar över denna verksamhet helt. Här sker ett tätt samarbete med vuxenutbildningen för att stödja och göra de nyanlända anställningsbara. I Mjölby kommun menar man att integrationen varit mycket framgångsrik när det gäller att få ut nyanlända, vilka redan har en utbildning sedan tidigare, i rätt arbeten. I dagsläget fokuserar man inom integrationen på entreprenörskap och eget företagande då många nyanlända sedan tidigare har goda kunskaper och förmågor inom detta område vilket man i Mjölby kommun tror kan vara ett bra sätt att skapa nya företag och därmed nya arbetstillfällen.

Visionscenter

Visionscenter är ett ESF-projekt som bedrivs inom Mjölby, Boxholm samt Ödeshögs kommuner. Projektet har till syfte att söka rätt på ungdomar vilka står helt utan sysselsättning för att sedan coacha individuellt, stödja, erbjuda föreläsningar med mera.

Samarbetsformer

Samarbete är en viktig förutsättning för att nå framgång. I Mjölby kommun menar man att olika myndigheter, organisationer och näringsliv inte längre kan arbeta i stuprör vid sidan av varandra utan bör se på vilka sätt man i stället kan samarbeta och komplettera varandras arbete. När det gäller arbetsmarknadsåtgärder i Mjölby kommun sker samarbetet främst internt med bland annat beroendeenheten, socialtjänsten och miljökontoret med flera. Kontakten med näringslivet sker bland annat

via arbetskonsulenterna gällande praktikplaceringar, anställningar etcetera. Det drivs även ett arbetskooperativ kallat Rondellen som arbetar på uppdrag av näringslivet och är till för personer som står närmare arbetslivet. Det råder ett väl fungerande samarbete med andra myndigheter men man vill ändå sträva mot ett ännu närmre samarbete med socialtjänst och arbetsförmedling med tanken om en möjlig gemensam ingång.

Övrigt

Utvärderingar och uppföljningar visar att många deltagare trivs bra och gärna vill stanna kvar. Vidare ser man att Lean- tänkandet inom verksamheterna har många positiva effekter med fokus på att minska slöseri och öka effektivitet. Ett sätt är de positiva resultaten kopplade till integrationen där man lyckats väl med att få ut rätt personer i rätt arbete. Då organisationen nyligen omformats, lägger man nu vikt vid att försöka stabilisera detta i stället för att genomföra ytterligare större förändringar. På senare tid har man dock efter önskemål börjat arbeta med workshops på Lundby arbetscentrum. Dessa pågår under sex veckor där deltagare med stöd från handledare får möjlighet att prova på olika områden som exempelvis verkstad, trä, sömnad, kök, stresshantering, ergonomi, sömnskola, hälsa och livsstil för att nämna några.

Motala

I Motala kommun bor det cirka 43 000 invånare. I kommunen finns en Arbetsmarknadsenhet, VIA Ekenäs, som ligger under Bildningsnämnden i Sektor Resurs. VIA Ekenäs innefattar Arbetsmarknadscentrum, Integrationscentrum och Vägledningcentrum. En handläggare arbetar mot Socialtjänsten, tre arbetar mot Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan. En av handläggarna har arbetsterapeutkompetens. Det finns även en praktiksamordnare och tre datahandläggare som jobbar med en dataskola.

Arbetsmarknadscentrum

Arbetsmarknadscentrum arbetar på uppdrag av socialtjänsten, arbetsförmedlingen, försäkringskassan och samordningsförbundet. Målgrupper som främst kommer till enheten är personer inom jobb och utvecklingsgarantin, ungdomar, personer med försörjningsstöd samt långtidssjukskrivna. Man arbetar bland annat med arbetsmarknadsintroduktion, arbetsträning, arbetsprövning, yrkesintroduktion och yrkesvenska. Arbetsmarknadscentrum arbetar med handläggning, tilldelning av praktikplatser i privata företag, internt i kommunens verksamheter och ute i olika arbetslag som serverar kommunen med diverse tjänster. De olika arbetslagen fungerar likt praktikplatser kopplade till olika yrkesinriktningar för de olika målgrupperna. De olika arbetslagen är: Bild och form; Bygg och fastighet; Lokalvård; Restaurang och café; Bygg och renovering; Bygg och klottersanering; Vaktmästeri och service; Natur och

trädgård; Snickeri; Natur och skog samt Natur och kulturvård. Varje lag har minst en arbetsledare vilken har till uppgift att coacha och stötta individerna.

Mer ingående kan praktiken innebära arbetsprövning, arbetsträning, arbetspraktik, språkpraktik och så vidare. Något man vill lyfta fram i kommunen är språkpraktiken som blivit ett bra komplement till SFI- undervisningen där deltagarna under 20 veckor genom en praktik får en mer yrkesinriktad språkträning vilket oftast sker inom något utav arbetslagen. Vidare finns det inom arbetsmarknadscentrum ett avtal med arbetsförmedlingen om att erhålla hundra platser. Dessa personer placeras ut i såväl de olika arbetslagen som ute i förvaltningar för omsorg eller skola. Vidare har kommunen även avtal om fyrtio OSA anställningar vilka pågår under tolv månader.

Ung resurs

Ung resurs är ett samarbetsprojekt mellan socialtjänsten, gymnasieskolan och arbetsmarknadsenheten där ungdomar med försörjningsstöd samt ungdomar från gymnasieskolans IV-program söks upp och får hjälp att komma vidare, antingen genom arbete eller studier. De unga får här ta del av jobbsökaraktiviteter.

Samarbetsformer

Likt andra kommuner sker ett nära samarbete med arbetsförmedling, socialtjänst och försäkringskassa. I denna kommun samarbetar man även till viss del med studiefrämjandet kopplat till olika projekt. I dagsläget tittar man närmare på förslag om ett nytt samarbete mellan dessa två parter. Det sker även ett samarbete mellan kommunens olika förvaltningar men även med olika idrottsföreningar och kyrkor.

Övrigt

Kommunens olika åtgärder innebär främst praktik i olika former med inslag av jobbsökaraktiviteter. Dock menar arbetsmarknadssamordnaren att praktik inte bör vara den enda lösningen utan att det borde tillföras mycket mer som riktar sig mer mot individen. Kommunen arbetar därför nu med att ta fram ett bedömningsinstrument med vilken man lättare ska kunna se vad varje enskild individ har för kompetens och behov. På så sätt kan man placera ut varje individ i en åtgärd som är gynnsamt för denne. Vidare finns även tankar på att kunna utforma verksamheten så att de som kommer dit kan erbjudas ett paket där jobbsökeri och teoretiska färdigheter kan vävas ihop med praktik. En tanke är även att individer ska kunna tillgodogöra sig möjligheter till den vägledning kring studier och yrken som finns i samma byggnad.

Något man idag ser som mycket positivt är hur SFI- undervisningen integreras med praktik. Det finns tankar om flera förbättringar som kan göras. En av dem är att skapa bättre förutsättningar för de i Fas 3 vilka ofta är lite äldre. För dem borde man hålla sig mer a jour om vad som händer på arbetsmarknaden och se om dessa personer kan få ett vanligt arbete på ett lättare sätt. Vidare anser man att åtgärder över lag borde vara mer utformade efter de kommunala behoven. Man arbetar idag

med att utvärdera statistik, det vill säga vilken bakgrund människor har, vart man hamnar, hur länge och vad som händer sedan.

Norrköping

I Norrköpings kommun, bestående av cirka 131 000 invånare, hanteras arbetsmarknadsfrågor och åtgärder inom arbetsmarknadskontoret som ligger under Arbetsmarknads- och vuxenutbildningsnämnden. Nämnden ansvarar för vuxenutbildning, samordnar arbetsmarknadsåtgärder samt försörjningsstöd.

Destination arbete DA

Destination arbete är en ingång till kommunens arbetsmarknadsåtgärder. Hit kommer personer i åldrarna 16–64 som uppstår ekonomiskt bistånd och som behöver få sin situation kartlagd för att sedan se hur och om man ska gå vidare antingen direkt till studier eller till någon annan åtgärd. För att stötta och stärka dessa individer finns insatser som: Coachning, kombinerad språkträning och praktik, samhällsorientering, språkträning och praktik för de som inte klarar Komvux, rekryteringar till anställningar inom kommunens Stadium Sports camp samt feriarbete och slutligen insatser för ungdomar i form av: ”Efter plugget”, ”Jobbcollege” och ”Navigatorcentrum”. Destination Arbete samverkar med kommunala och externa aktörer som Communicare eller utbildningar inom till exempel Komvux, studieförbund samt arbetsförmedlingen. I januari 2011 noterades 488 deltagare och 20 anställda arbetskonsulenter på enheten vilka arbetar efter ett lösningsfokuserat förhållningssätt gentemot deltagarna.

Utvecklingsenheten

Utvecklingsenheten är ett samlingsnamn för flera olika insatser där man arbetar med såväl grupper som med enskilda individer. Målgruppen är personer mellan 18–64 år vilka vanligen har någon form av funktionshinder och anvisas via Destination arbete och arbetsförmedlingen. I januari 2011 noterades 377 deltagare samt 19 anställda. Inom Utvecklingsenheten finns det bland annat något som kallas Arkivdata, en satsning för de mellan 18 och 64 år som innebär digitalisering av kulturhistoriskt material. På arkivdata finns 60 platser varav 45 av dessa är avsatta för personer i Fas 3. Inom enheten finns även avtal med Arbetsförmedlingen om 150 Fas 3 platser förutom de inom arkivdata som istället är fördelade inom kommunala verksamheter.

Förutom detta ansvarar utvecklingsenheten för olika bidragsanställningar. Det finns idag ca 150 lönebidrag och trygghetsanställningar, 90 Komjobb och utvecklingsanställningar samt 20–30 personer med särskilt anställningsstöd. Dessa bidragsanställningar är avsedda för personer mellan 18 och 64, vissa med funktionshinder, vilka får en utvecklingsanställning inom kommunala verksamheter, föreningsliv eller privata företag. Dessa kombineras med kompetenshöjande insatser.

Utvecklingsenheten har tillsammans med ESF ett samarbetsprojekt mellan ett

flertal kommuner kallat NUEVO för unga arbetslösa 18–29 år som mottar ekonomiskt bistånd och har särskilda behov. Inom projektet kan de unga erbjudas den hjälp de behöver från olika professioner som psykologer, coacher med flera för att kunna bli egenförsörjande.

Vidare finns det inom enheten Ungdomstraineé, en satsning tillsammans med Arbetsförmedlingen för ungdomar med ekonomiskt bistånd. Dessa ungdomar kartläggs och förbereds för en sex månaders anställning ute på ett företag. Detta var från början ett försöksprojekt med 50 platser, men nu är tanken att man ska kunna erbjuda 25–30 ungdomar denna möjlighet som en fast verksamhet.

Ingelsta praktikcenter

En tredje enhet är Ingelsta praktikcenter. Hit kommer arbetslösa för att få arbetsutbildning och arbetspraktik inom kommunala verksamheter. Deltagare hänvisas hit från arbetsförmedlingen eller ekonomiskt bistånd. Inom enheten finns även praktiksamordning och FAS 3 platser. Enheten har 24 anställda inklusive enhetschefen, varav sju är anställda inom praktiksamordning, nio på Ingelsta praktikcenter samt åtta personer med lönebidrag. I januari 2011 noterades 346 deltagare på IPC. Inom verksamheten finns ett antal avdelningar med olika arbetsområden som exempelvis städ, snickeri, kafeteria och transport vilka kombineras med kompetenshöjande insatser inom svenska och data. Detta sker i samarbete med Komvux och kallas ”Språkgläjde”. Enheten samarbetar även med Myrorna vilka har platser för arbetsträning och praktik. Enheten har även något kallat Returen som är avsett för praktik och kompetensutveckling för arbetslösa i alla åldrar där man samlar in återvinningsmaterial. En annan del inom enheten är Underhåll och service där en grupp med en arbetsledare serverar kommunala förvaltningar med flyttningar, monteringsarbete, målning med mera. Slutligen finns Hallen, ett kommunalt möbellager där man arbetar med lagerhållning, registrering och återanvändning.

Offentligt skyddade anställningar

Arbetsmarknads och utbildningsnämnden har utrymme för tio offentligt skyddade anställningar som är avsedda för kvinnor. Utöver detta finansierar nämnden ytterligare anställningar som är förlagda inom tekniska kontoret och kallas Natur och Bygg. Här arbetar de offentligt skyddade anställda med främst parkarbete och annan kommunal service.

Praktiksamordning

Inom Ingelsta praktikcenter finns även praktiksamordningen som ansvarar för anskaffande av praktikplatser inom kommunala verksamheter, föreningsliv och privat näringsliv. Platserna är avsedda för deltagare inom de olika arbetsmarknadsåtgärderna. Praktiksamordningen erbjuder även Fas 3 platser. Denna avdelning ansvarar även för feriejobb till gymnasieungdomar och vuxenstuderande vilka söker försörj-

ningsstöd. Sommaren 2010 var det 428 feriearbetare varav 109 finansierades med statliga medel.

Samarbetsformer

Norrköpings kommun delar samordningsförbund med Valdemarsvik och Söderköping varpå man därigenom samarbetar med dessa kommuner. Inom ramarna för projektet NUEVO samarbetar man med Uppsala, Eskilstuna, Västerås och Örebro. Samarbete med näringslivet sker främst via praktiksamordnarna och inte på någon chefsnivå. Kommunen har ett nära samarbete med såväl andra kommunala förvaltningar som externa utbildningsanordnare som Communicare, Sensus och Mariebergs folkhögskola. Man upplever att det förs en bra dialog med Arbetsförmedlingen men det är inte alltid som detta resulterar i något konkret.

Övrigt

Enligt utvärderingar och uppföljningar som gjorts kan kommunen se om deltagarna efter en åtgärd går till arbete eller studier. Kommunen håller idag dock på att se över möjligheterna till att implementera ett nytt verksamhetssystem som ska underlätta för kommunen att se processerna kring deltagarna mer nyanserat. Bland annat finns det planer på att se närmare på nytt utvärderingsinstrument som kan visar huruvida deltagarna efter en insats har förbättrat sina individuella förutsättningar eller inte.

Sedan ett par år tillbaka arbetar man med att omforma åtgärderna så att de verkligen ska fylla de behov som finns hos deltagarna och inte bara svara upp för det kommunala uppdraget. Tanken är att deltagarna ska se Ingelsta praktikcenter som en möjlighet att komma vidare, inte som ett tvång. Det finns planer på att krympa och effektivisera denna enhet.

Söderköping

I Söderköpings kommun där det bor cirka 14 000 invånare har det tidigare funnits en arbetsmarknadsenhet som nu är nedlagd. På grund av detta har de insatser som tidigare varit samlade under enheten spridits ut på olika förvaltningar så som tekniska förvaltningen samt socialförvaltningen beroende på insatsernas innehåll och målgrupper. Arbetsmarknadsfrågor ligger under kommunstyrelsen, närmare bestämt under enheten Personal och arbetsmarknad. På denna avdelning arbetar en tjänsteman med dessa frågor. Då arbetsmarknadsenheten fanns i kommunen samlades alla åtgärder och projekt i en och samma byggnad. Det fanns då något som kallades "Söderköpings återvinning" som kan liknas med ett mindre Samhall, men som nu lever vidare som en ideell förening. Målgrupper för de övriga aktiviteterna/åtgärderna är framförallt personer inom Fas 3 samt personer med försörjningsstöd. Idag finns inga avtal med arbetsförmedlingen om ungdomar varpå åtgärder och projekt avsedda för denna målgrupp saknas. Via Samordningsförbundet drivs Navigator-projektet som riktar sig till unga vuxna i åldern 18-29 år vilka behöver extra stöd för att bli själv-

försörjande. Inom verksamheterna arbetar man med att stötta och försöka se hela individen genom att samarbeta med exempelvis dietister men även med socialtjänst och arbetsförmedling.

Kulturarv i Söderköping

Kulturarv i Söderköping är ett projekt med plats för tio personer. I projektet arbetar deltagarna med att digitalisera gammalt material så som texter och bilder bland annat tillsammans med museet. Här placeras vanligen personer i Fas 3. Kommunen har avtal med arbetsförmedlingen om att kunna ta emot och placera ut tjugofem Fas 3, men så stort är dock inte behovet.

Znick

Znick är en del från den gamla arbetsmarknadsenheten med plats för sex till sju deltagare som en handledare ansvarar för. Deltagarna kommer vanligen hit för arbetsträning men vissa har även någon form av bidragsanställning och är vanligen hänvisade av socialtjänsten. Aktiviteter här är exempelvis tvätt och service av kommunens bilar, enklare reparationer och måleri.

Natur & Skog

Inom Natur & Skog är det främst skogsarbete som gäller med hantering av motor- och röjsåg. Hit kom från början personer med offentligt skyddade anställningar och arbetade, men nu förekommer här även en del praktik och arbetsträning. Det finns nu även utrymme för deltagare med lönebidrag eller utvecklingsanställningar.

Tvätten

Tvätten är en verksamhetsåtgärd där främst kvinnor placeras vilka har gått på försörjningsstöd under en längre tid. Detta har dock omvandlats till en bidragsanställning inom tvätten. Deltagare kan även vara personer från integrationen som behöver en kortare arbetsträning som i vissa fall även övergått till en utvecklingsanställning under ett års tid. Idag är det cirka fem till sex personer som arbetar inom Tvätten med någon form av lönebidragsanställning.

Feriearbete

Feriearbete för ungdomar är framförallt förlagda inom kommunala verksamheter. Exempel på dessa är arbete inom lägerverksamhet i form av ett Sport camp men även inom simskola och vetenskapsläger där gymnasieungdomar handleder barn mellan 7 och 9 år i olika experiment samt gör utflykter.

Samarbetsformer

Idag samarbetar kommunen främst med arbetsförmedlingen när det gäller Fas 3 platser, men man hoppas på att det ska formuleras avtal som täcker in åtgärder och

praktikplaceringar med ungdomar vilket idag är förlagt direkt till privata aktörer. Genom det Lokala kompetensrådet får man en god inblick i näringslivet. Här deltar politiker, kommunchef, arbetsmarknadsansvarig på kommunen, representant från gymnasieskolan och Komvux samt representanter från näringslivets tre största företag. Man samtalar om hur framtiden ser ut, vilka krav som kommer att ställas på framtida arbetskraft och hur denna då ska kunna stöttas, rustas och vägledas åt rätt håll. Det sker idag en god samverkan och samarbete mellan kommunen, arbetsförmedlingen och socialtjänsten där man tillsammans för en dialog och går igenom försörjningsstödstagare (på dennes eget godkännande) för att få fram en helhetsbild. På så vis slipper även personen bollas mellan de olika myndigheterna. Detta sker både kring vuxna och ungdomar med försörjningsstöd. Vidare har man som ambition att alltid se till helheten utifrån fler aspekter. Därför sker även ett visst samarbete med dietister och andra professioner. Det är inte alltid bara brist på arbetserfarenhet som gör att en individ inte är anställningsbar.

Övrigt

Det finns planer och önskemål om att återinföra en arbetsmarknadsenhet för att kunna samla de olika verksamheterna. En önskan är även att det skulle finnas möjlighet till olika myndigheter att vara verksamma i samma byggnad eller inom räckhåll. Vidare undersöker man nu hur möjligheterna ser ut för att starta upp ett socialt företag.

Vadstena

I Vadstena kommun bor det ungefär 7300 invånare. I kommunen finns en arbetsmarknadsavdelning som lyder under kommunstyrelsen. Under avdelningen finns en arbetsmarknadsenhet med praktiska aktiviteter som är arbetsförberedande. Vid sidan av detta drivs det även ett skolcafé. Vidare samordnar arbetsmarknadsavdelningen kommunens praktikplatser. Till de olika verksamheterna/aktiviteterna kan deltagare komma från arbetsförmedlingen, försäkringskassan, individ och familjeomsorgen, frivården, personer i samhällstjänst och FAS 3 och individuella programmet på gymnasieskolan. Arbetsmarknadsåtgärder inom Vadstenas kommun innefattar sällan riktade insatser mot ungdomar, detta ansvarar i stället arbetsförmedling för. Insatser är oftast fördelade inom kommunal verksamhet.

Arbetsmarknadsenheten

Till Arbetsmarknadsenheten kommer målgrupper för att utföra olika former av praktik som kan stärka deras förmåga inför framtiden, det vill säga här görs olika typer av arbetsprövning och arbetsträning. Till enheten är alla välkomna för att få en bedömning av sin arbetsförmåga. Det handlar om att bedöma personers självständighet, initiativförmåga, samarbets- och kommunikationsförmåga, ansvar, uthållighet, stresstålighet och närvaro. De olika målgrupperna kan vara personer som blivit hän-

visade från så väl arbetsförmedling, försäkringskassa, individ och familjeomsorgen, FAS 3 och nyanlända som behöver språkträning. Inom arbetsmarknadsenheten utför deltagarna arbeten så som gräsklippning, flyttningar inom kommunens enheter, skötsel av hamn och motionsspår vilka ligger inom ramen för kommunens olika enheter. På enheten finns även en insamlingsverksamhet till kommunens vänort i Lettland, loppis samt olika hantverksaktiviteter som snickeri, textilavdelning och utförande av legoarbeten. Det finns plats för femton deltagare samtidigt på arbetsmarknadsenheten, men då alla deltagare inte är där på heltid så kan det ibland finns fler personer inskrivna. Vanligen befinner sig deltagarna här under sex månader, men tiden kan då förlängas om det finns ytterligare utvecklingsmöjligheter. Tanken är att en deltagare efter en tid på enheten ska slussas vidare och ta nästa steg som kan vara praktik i kommunala enheter. På Arbetsmarknadsenheten finns det en arbetsledare samt tre handledare.

Praktik

”En väg in”.

Förfrågan om praktikplats/arbetsträning/arbetsprövningsplats samordnas av arbetsmarknadsavdelningen och har en grupp som handlägger förfrågningarna och placerar i kommunens verksamheter. Denna grupp består av en person från arbetsmarknadsavdelningen, en från LSS och en från samordningsförbundet för Motala och Vadstena. För att få en praktikplats måste en skriftlig förfrågan lämnas in, underskriven av personen själv samt dennes handläggare på exempelvis arbetsförmedlingen eller försäkringskassan. Varje år används kommunens platser av 50-100 deltagare.

Feriepraktik

Arbetsmarknadsavdelningen ansvarar för kommunens feriepraktik som riktar sig till gymnasieungdomar. Det finns ca trettio platser 2011 fördelade på turism/kultur, vård/skola och fastighetsskötsel.

Koop M

Koop M är en ekonomisk förening och ett arbetskooperativ som ägs av sina medlemmar och drivs utan vinstintresse. Styrelsen är extern och har förankring inom kommun och näringslivet. Individ och familjeomsorgen köper två platser av kooperativet.

Ung möjlighet

Ung möjlighet är ett samarbete mellan arbetsförmedlingen, Vadstena kommun och Motala kommun. Projektet vänder sig till åldrarna 18-24 år. Arbetsförmedlingen är projektägare.

Samarbetsformer

Vadstena och Motala tillhör samma arbetsmarknadsområde och har en gemensam

arbetsförmedling. Handläggare från AF finns i Vadstena en dag i veckan. Vid behov köper kommunen in platser på den kommunala vuxenutbildningen i Motala eller av andra utbildningsanordnare. Studie och yrkesvägledare finns i Vadstena två dagar i veckan, tjänsten delas med Motala. I övrigt sker samarbete med företag och näringsliv genom kommunstyrelsen.

Övrigt

Enkätundersökningar som gjorts visar att deltagarna trivs mycket bra på Arbetsmarknadsenheten och vill i en del fall helst inte sluta för att gå vidare i aktiviteter som står närmare den ordinarie arbetsmarknaden. Man är noga med att se till att de som slutar på enheten förs vidare till rätt myndighet för att inte bollas fram och tillbaka. Det görs inte några utvärderingar i efterhand som visar var tidigare deltagare befinner sig exempelvis 6 månader efter att de skrivits ut

Avslutningsvis finns det i kommunen tre trygghetsanställningar, fyra lönebidragsanställningar, en offentligt skyddad anställning samt tre personer i Fas 3.

Ydre

I Ydre kommun med cirka 3670 invånare har det skett en del omorganiseringar under senare tid vilket lett till att ett flertal nämnder har upphört. När det kommer till frågor och arbete gällande arbetsmarknadsåtgärder organiseras detta under kommunstyrelsen och kommunförvaltningen där det finns en avdelning för turism och näringsliv. Här arbetar två tjänstemän med respektive område på deltid. Arbete kopplat till detta sker även i ett nära samarbete med föreningen Ydre näringsliv vilka har till uppgift att hålla nära kontakt och samarbete med näringslivet samt anordna praktikplatser bland annat. I Ydre kommun finns inga tydliga fasta åtgärder förutom praktikförmedling med utrymme för fyra till fem platser. En Fas 3 är för tillfället ute i åtgärder inom kommunal verksamhet.

Praktik

Praktikplaceringar och kontakter med privata företag sker främst via föreningen Ydre näringsliv. I dagsläget finns det utrymme för fyra till fem praktikplatser inom kommunen vilka främst är förlagda inom privata företag

Tillväxt Östergötland

I kommunen planerar och diskuterar man för kommande projekt så som Tillväxt Östergötland i samarbete med Åtvidaberg och Kinda där man riktar sig till ungdomar utifrån en mer lokal anknytning. Här är det Communicare och Östsam som står bakom projektet. Det skulle kunna innebära att man i kommunen får tillgång till föreläsningar, kurser och coaching. Vidare har man även planer på att starta upp ett socialt företag där man nu undersöker möjligheterna till detta samt inom vilken

nisch detta ska hamna utan att stöta bort eller konkurrera med en redan existerande verksamhet.

Vi finns

”Vi finns” är ett Leader-projekt inom Sommenbygd som riktar sig till ungdomar i åldrarna 13–25 år. Inom projektet arbetar man med att ta hand om samt att få ungdomar att trivas i Ydre. Man vill även få dem att visa intresse för den arbetsmarknad som finns i kommunen. Det finns ett aktivitetshus kallat ”Lyan”. Man har förhoppningar om att detta projekt ska kunna få en koppling till kommande projekt i samarbete med Communicare.

Samarbetsformer

Det nära samarbetet som det är tänkt att kommunen ska ha tillsammans med arbetsförmedlingen är bristande från Arbetsförmedlingens sida menar man. En förklaring till detta tror man kan vara att kommunen tillhör ett stort arbetsmarknadsområde (Tranås, Eksjö, Nässjö med flera) inom Jönköpings län. Vidare upplever man att Arbetsförmedlingen är överrösta med arbete vilket leder till att de inte hinner med att samarbeta i den mån som krävs. Sedan har Ydre endast tillgång till Arbetsförmedlingens tjänster två gånger per vecka. Följden blir att kommunen står med praktikplatser som inte tillsätts och människor som står sysslolösa i onödan. Vidare menar man att det inte råder något bra samarbetsklimat eller kommunikation inom kommunen. Det fanns tidigare ett arbetsmarknadsråd, men det har nu upphört. Det kommunalråd, som har till uppgift att föra kommunens talan gällande näringsliv och arbetsmarknad gentemot andra aktörer/myndigheter, förmedlar inte informationen vidare till tjänstemännen som arbetar med frågorna. Dock samarbetar man med Tranås utbildningscenter och Montiko kring olika vuxenutbildningar med yrkesinriktning.

Inom komunen råder det problematik gällande verksamheter och åtgärder främst på grund av bristande kommunikation och ett icke fungerande samarbete med arbetsförmedlingen. Kommunen har även upplevt ett dåligt samarbete med en privat aktör där man inte tog hänsyn till landsbygden och dess förutsättningar.

Åtvidaberg

I Åtvidabergs kommun är cirka 11 500 invånare bosatta. Kommunen har en arbetsmarknadsenhet förlagd under kommunledningsförvaltningen där man kan erbjuda åtgärder till målgrupperna: försörjningsstödstagare, flyktingar, individer inom jobb och utvecklingsgarantin samt ungdomar och gymnasieelever från IV-programmet. Alla inom åldersspannet 16–65 år. Sett till data för januari 2011 var totalt åttiofem personer inskrivna i någon av de kommunala åtgärderna. På arbetsmarknadsenheten arbetar en enhetschef, två arbetsledare, en praktiksamordnare, en mottagnings och integrationshandläggare samt två resurspersoner som vid behov hjälper till med arbete kring de nyanlända.

Servicegruppen

Det finns under arbetsmarknadsenheten en Servicegrupp där deltagare får utföra praktiska aktiviteter eller arbetsuppgifter inom måleri, snickeri, reparationer, flytt, städ, skogsarbete med mera. Gruppen ansvarar även för att serva kommunens alla enheter. Inom servicegruppen arbetar man i olika steg med deltagarna beroende på deras förmåga. Det är en form av arbetsprövning som inte är tidsbegränsad utan fortlöper så länge man anser att det finns ett behov. Tanken är att Servicegruppen ska fungera likt en sluss vidare till den ordinarie arbetsmarknaden. Idag är det trettiofyra deltagare i servicegruppen varav elva av dem har någon form av bidragsanställning (trygghetsanställning; utvecklingsanställning; särskilt anställningsstöd). Två arbetsledare är kopplade till denna verksamhet.

Praktik

I kommunen finns en praktiksamordnare som har till uppgift att arbeta med ungdomar inom jobbgarantin. Vidare ses praktiken som ett sätt att för ungdomarna marknadsföra inom vilka områden man kan arbeta. Samordnaren har även kompetens och till uppgift att vägleda ungdomarna även studiemässigt. Praktik är inte bara kopplat till jobbgarantin utan arbetsmarknadsenheten samordnar alla kommunens praktikanter vilka handläggs utifrån intresseanmälningar som inkommer. Vanligen är praktikplatserna förlagda inom kommunens olika verksamheter men när det kommer till praktikplatser avsedda för individer som uppstår försörjningsstöd så sker även praktikplaceringar utanför kommunen i privata företag och näringsliv. Praktiken pågår i tre till sex månader varunder det sker täta uppföljningar och trepartssamtal mellan deltagaren, arbetsförmedling och praktiksamordnaren.

Flyktingmottagning

För de nyanlända svenskar som är bosatta i Åtvidabergs kommun erbjuds bland annat Sfi, samhällsorientering på det egna språket, annan utbildning, jobbsökaraktiviteter, deltagande i servicegrupp eller praktikplats. Man arbetar även tillsammans med olika utbildningsanordnare och valideringsföretag för att bedöma de nyanländas kompetens. Mycket av arbetet kring de nyanlända sker i en samverkan med regionförbundet Östsam.

Ensamkommande flyktingbarn

Åtvidabergs kommun har ett nystartat hem för ensamkommande flyktingbarn med plats för åtta ungdomar. Syftet är att hemmet ska vara en trygghet där man kan rusta individerna med den kunskap de behöver för att senare kunna få ett arbete. De ensamkommande får först delta i någon praktisk verksamhet, öva sina språkkunskaper för att senare kunna komma ut på en praktikplats.

Samarbetsformer

Inom kommunen finns en lokal samverkansgrupp bestående av chefer från socialtjänsten, kommunen, försäkringskassa, arbetsförmedling, vårdcentral och psykiatrisk öppenmottagning. Inom gruppen arbetar man för att samverka mellan de olika myndigheterna ska fungera. Det finns även ett så kallat bedömarsteam med handläggare från de olika myndigheterna som träffas och diskuterar ärenden och hur man ska arbeta med olika deltagare. Kommunen samarbetar med olika utbildningssamordnare för att kunna komplettera de praktiska verksamheterna. Exempel på detta kan vara kurser och utbildningar inom svets och truck, kommunal vuxenutbildning, men även företag vilka kan validera deltagares kompetens. Arbetsmarknadsenheten erbjuder även möjligheter att öva på jobbsökeri och skriva CV.

Övrigt

Det görs regelbundet statistiska uppföljningar inom arbetsmarknadsenheten som visar hur många deltagare det finns inom respektive verksamhet samt hur många som går vidare till studier eller annat arbete. Trots att det inte görs någon deltagarundersökning så vet man att många deltagare är mycket nöjda, främst med servicegruppen och deltagarna vill därför helst inte sluta där.

Ödeshög

I Ödeshögs kommun bor cirka 5300 invånare. Kommunen delar arbetsmarknadsområde med Mjölby, Vadstena och Boxholm. För två år sedan gjordes kommunens organisation om och bildade avdelningen Arbetsmarknad och Näringsliv där en näringslivschef tillsammans med två andra tjänstemän arbetar med frågor rörande arbete och näringsliv. Kommunens arbetsmarknadsåtgärder är främst fördelade på två olika ingångar: den ena är praktik och den andra är ett kooperativ.

Praktik

Kommunens praktiksamordnare samarbetar och samordnar sina arbetsuppgifter med arbetsförmedlingen och socialtjänsten gällande personer i olika åldrar som på ett eller annat sätt skulle främjas av att komma ut på en praktik. Dels handlar det om att ordna praktikplatser för unga inom ungdomsgarantin men även de som är lite äldre och faller inom jobb- och utvecklingsgarantin. Det kan vara bland annat långtidsarbetslösa och personer i FAS 3. Praktikplatserna är förlagda till såväl privata företag och näringsliv som inom kommunala verksamheter och pågår i tre till sex månader beroende på deltagare.

Visionscenter

Projektet Visionscenter som bedrivs i Ödeshög, Boxholm och Mjölby finansieras av ESF och inriktar sig mot ungdomar mellan 18 och 24 år som inte har någon sysselsättning. Praktiksamordnaren söker upp ungdomarna och ser vad som kan göras

för att få ut dem i sysselsättning. Vanligen har dessa ungdomar det svårt att söka en praktikplats eller ett arbete på egen hand. Från kommunens sida handlar det om att förbereda personen på bästa sätt inför en kommande intervju och praktikplats men även förbereda arbetsgivaren på vem som kommer till en praktikplats.

Ödeshögs kooperativet

I Ödeshögs kooperativet arbetar personer vilka tidigare stått långt ifrån arbetsmarknaden under långa perioder. Kooperativet startade under våren 2010 och bedrivs idag av fyra anställda. Det finns även utrymme för att ta emot praktikanter inom kooperativet och idag finns det fyra personer som praktiserar. Rekrytering till kooperativet sker via arbetsförmedlingen eller socialförvaltningen. Kooperativet erbjuder tjänster vilka kan kopplas till ROT och RUT avdrag som exempelvis olika former av trädgårdsarbete, bygga redskapsbodor och driva en camping under sommarhalvåret samt bedriva en loppis. De som arbetar inom kooperativet får uppdrag av såväl företag som privatpersoner vilket man menar är ett bra komplement till Ödeshögs näringsliv. Människor lyfts, lär sig ta ansvar, utvecklas och mår bra.

Samarbetsformer

Ödeshögs kommun delar arbetsmarknadsområde med Vadstena, Mjölby och Motala men även med Boxholm varav Mjölby är knutpunkten för dessa. Arbetsförmedling och försäkringskassa utgår ifrån Mjölbys kommun vilket gör att man har tillgång till arbetsförmedling 1 dag i veckan. Det förs mest dialog med Mjölby kring arbetsmarknads- och näringslivsfrågor framförallt gällande projektet Visionscenter. Samarbete med andra kommunala förvaltningar sker också.

Övrigt

Den kooperativa verksamheten menar man har många positiva påverkansfaktorer på individen som lyfts och blir delaktiga i en meningsfull verksamhet och erhåller en inkomst. Dessa individer får ta ett ansvar som gör att de stärks som personer. Den ansvarige för kooperativet menar att kooperativet är ”en av de mest positiva saker vi gjort på många år”. När det kommer till praktikplatser samt Visionscenter har man nyligen påbörjat en utvärdering som ska göras innan, under tiden och efter att en person varit ute på praktik.

6. Diskussion och analys

Stora summor ekonomiskt bistånd betalas årligen ut till arbetslösa resurssvaga målgrupper förutsatt att de gör en aktiv motprestation i angivna åtgärder. Dessa åtgärder är tänkta att stärka de resurssvaga gruppernas kompetens, erfarenhet och förutsättningar för att bli självförsörjande genom studier eller arbete. (Blomberg et., al, 2006; Dahlstedt, 2009; Johansson & Hornemann Møller, 2009; Olofsson & Wadensjö, 2009; Socialstyrelsen, 2006; Sveriges Kommuner och Landsting; 2010; Statens offentliga utredningar, 2007:2) Denna kartläggning visar på att kommunerna i Östergötlands län aktivt arbetar med att finna lämpliga metoder och åtgärder som syftar till att leda de arbetslösa bort från försörjningsstödet och ett eller flera steg närmare arbetsmarknaden. Resultatet visar att man i länet vill individanpassa åtgärderna i möjligaste mån varpå det är vanligt att man erbjuder utbildningar eller arbetsinriktad praktik. I flera fall kombineras dessa två huvudtyper av åtgärder beroende på individens behov och önskemål. Förutom individens behov och önskemål uppger flera av kommunerna i kartläggningen att åtgärder i form av utbildningar och praktik även utformas efter det lokala arbetsmarknadsläget för att ge resultat.

Åtgärdsverksamheter

Mer ingående kan beskrivas att åtgärderna i kommunerna inom ramen för denna kartläggning i stor utsträckning bedrivs genom praktiska jobbförberedande aktiviteter så som arbetsprövning/träning samt praktik inom olika yrkesområden. Vanligen är dessa områden riktade till aktiviteter inom lokalvård, måleri, snickeri, service av grönområden och bostäder med flera. Då kommunerna i länet är av varierande storlek kan omfattningen på de lokala arbetsmarknadsåtgärderna variera. I större kommuner som Norrköping, Linköping och Mjölby finns mer omfattande åtgärder medan mindre kommuner som exempelvis Vadstena och Ydre har något färre. Åtgärderna som bedrivs i länet finns både inom kommunens ordinarie verksamheter, men även inom olika projektsamarbeten.

Det är vanligt att åtgärder inom kommunala verksamheter är förlagda inom en särskilt avsedd arbetsmarknadsenhet. I Motala är exempelvis en stor del av arbetsträning, praktik och språkpraktik förlagd inom något av Arbetsmarknadscentrums olika arbetslag. I Boxholms arbetsmarknadsenhet, Arbetsmarknadscentrum i Finspång och Lundby Arbetscentrum i Mjölby är åtgärderna organiserade på ett liknande sätt. Dessa enheter i kommunerna samarbetar kring de jobbförberedande aktiviteterna med andra kommunala verksamheter som vård, service, lokalvård, fastighetsskötsel

och så vidare. I några kommuner, exempelvis Norrköping och Linköping har det fram tills nu även köpts in ett flertal arbetsträningsplatser inom Röda korset och Myrorna. Dessvärre menar de båda kommunerna att dessa arbetsträningsplatser inte fungerat helt optimalt varpå man nu ser över relevansen i dessa så innehållet i arbetsträningen bättre ska kunna rusta deltagarna för den ordinarie arbetsmarknaden alternativt om det finns andra möjligheter.

När det kommer enbart till mer skarpa praktikplatser, som en anhalt innan den ordinarie arbetsmarknaden, kan dessa vara förlagda inom kommunala verksamheter, i näringslivet alternativt genom socialt företagande i form av kooperativa verksamheter. I den sist nämnda verksamheten får deltagarna möjlighet att arbetsträna eller praktisera i en extra trygg och stödjande miljö. Såväl kommunerna själva som tidigare forskning visar att kooperativ verksamhet har mycket positiva effekter på deltagarens individuella självförtroende och utveckling (Andersson, 2010). Några kommuner som vill lyfta fram lyckade kooperativ är Finspång med kooperativet Hans & Greta samt Ödeshögs- kooperativet som man i Ödeshög menar är en av de bättre satsningar man gjort på länge.

Det är inte alla kommuner som bedriver sina åtgärder inom en särskild enhet. Ydre, Söderköping och Kinda är några exempel där åtgärdsverksamheten istället är förlagd på olika kommunala förvaltningar eller som i Ydres fall, bedrivs i samarbete med en lokal näringslivsförening. I Kinda kommun är åtgärdsverksamheten även till stor del uppbyggd i samarbete med privata aktörer som till exempel Communicare via projektverksamheter eller i annat fall genom det lokala samordningsförbundet varav det sistnämnda även är vanligt i Boxholm där man bedriver en stor del av sina arbetsmarknadsåtgärder via just samordningsförbundet.

Just projekt som arbetsmarknadspolitisk åtgärd är vanligt förekommande i majoriteten av kommunerna genom att kommunerna finansierar projekt som drivs av olika aktörer. Då det över lag råder en hög arbetslöshet hos ungdomar och unga vuxna är de flesta projekten riktade till just denna målgrupp. Projekten kan exempelvis syfta till jobbsökaraktiviteter kombinerat med praktik alternativt vara mer specifikt inriktade på att utbilda unga till att kunna starta eget. Ett projekt som drivs i tre av länets kommuner är Visionscenter som fungerar likt en uppsökande verksamhet av arbetslösa ungdomar med försörjningsstöd. I projekten får de unga grundläggande färdigheter i att söka arbete men deras deltagande är även en möjlighet till att praktisera för att på så sätt få in en fot i arbetslivet. Andra projekt riktar sig i stället till unga som har det extra svårt att kunna få ett arbete, de med någon form av funktionsnedsättning. Exempel på detta är projektet NUEVO som Norrköpings kommun är delaktiga i.

I de olika projekten involveras vanligen olika myndigheter, organisationer, utbildningsanordnare med flera för att kunna erbjuda en individuell lösning/handledning och stöttning. Det vill säga samverkan inom projekten sker genom löst reglerade

former (Gossas, 2004). Europeiska socialfonden, ESF, finansierar många av de större projekten medan andra projekt finansieras av kommun, banker, näringsliv med flera. Majoriteten av kommunerna menar att de olika projekt som drivs fungerar bra och utgör ett komplement till den ordinarie verksamheten då det inom projekten finns tillgång till viktiga resurser och kompetenser som kommunen ensam inte annars hade kunnat erbjuda. På flera håll har projekt varit så pass lyckade att man inom kommunen väljer att starta upp liknande projekt ännu en gång vilket exempelvis är fallet kring projektet Ung + i Finspång.

Mot en individualiserad arbetslinje

Många av de människor som kommunen möter inom de arbetsmarknadspolitiska åtgärdsverksamheterna ses som resurssvaga av olika anledningar. Vissa kan ha varit sjukskrivna en längre tid, andra kan ha nedsatt arbetsförmåga såväl fysiskt som socialt och psykiskt (Sveriges Kommuner och Landsting, 2010). Trots detta ställs det idag ändå samma krav på alla potentiella och verksamma arbetstagare oavsett om det finns en funktionsnedsättning med i bilden eller inte (Dahlstedt, 2009; Johansson & Hornemann Møller, 2009). Detta kan vara en av anledningarna till att de flesta kommunerna i Östergötland börjar gå från sitt ursprungliga kommunala uppdrag om att minska försörjningsstödet till att mer och mer utforma individuellt anpassade jobbstärkande åtgärder.

I Norrköpings kommun arbetar man med att forma sina åtgärder på ett sätt som ska täcka deltagares behov och inte bara utgöra en jobbförberedande insats. Just Norrköping har relativt omfattande verksamheter uppdelade till tre enheter varav den ena, Destination Arbete, fungerar som en sluss framåt genom att man först kartlägger deltagaren och vägleder denne vidare mot studier eller praktisk jobbförberedande verksamhet. I Mjölby och Motala satsar man på individen genom att tillhandahålla både praktiska jobbförberedande aktiviteter, men även genom att det inom åtgärdsverksamheterna finns tillgång till arbetsterapeuter, studie och yrkesvägledare samt andra professioner.

Flera kommuner uppger att det blivit mer vanligt att försöka vägleda de arbetslösa inom åtgärdsverksamheter mot studier, såväl grundläggande som yrkesförberedande då utbildningskrav är en viktig faktor ute i arbetslivet. I Finspång som ett exempel ser man därför till att erbjuda yrkesutbildningar som är gångbara på den lokala arbetsmarknaden, i detta fall truck- och svetsutbildningar. Även Kinda för ett nära samarbete med utbildningsanordnare på olika nivåer.

Kommunerna i länet vill på detta sätt visa att de försöker satsa på individerna de möter. De vill att de ska må bra och utvecklas samt att de insatser som erbjuds ska vara till nytta. I Motala arbetar man idag med att ta fram ett instrument med vilket man kan kartlägga en individs behov vid inskrivning så att denne får en skraddarsydd tid i åtgärdena. Mjölby kommun utformar sina åtgärder på ett sätt som försöker

efterlikna det verkliga arbetslivet för att kunna ge deltagarna en förberedande start inför framtiden. Dessa tankar är väl förenade med forskningsresultat från en nyligen gjord studie där författarna menar att en individanpassning är att föredra då detta skapar bättre förutsättningar för deltagares motivation till att tillgodogöra sig de kompetenshöjande åtgärderna på bästa sätt. Därmed kan även åtgärderna tänkas få mer långsiktiga resultat eller effekter i den bemärkelsen att tidigare deltagare som blivit självförsörjande förblir detta och inte behöver gå tillbaka till den kommunala åtgärdsverksamheten (Andersson & Melander, 2011).

Vad som är gemensamt på många håll är även att det håller på att utvecklas ett helhetstänkande kring individen. Idag innebär många insatser främst praktik men även jobbsökaraktiviteter samt studie- och yrkesvägledning, men förändringar är på väg (Sveriges Kommuner och Landsting, 2010). Man ser att det inte alltid bara är frågan om brist på erfarenhet och vägledning som minskar anställningsbarheten utan andra faktorer spelar också in. I Söderköping tar man till exempelvis hjälp av dietister där man samtalar om hälsa och välmående med sina deltagare.

Samverkan och styrning

Helhetstänkandet visar sig även på andra sätt. Det är inte bara fråga om det innehållsmässiga kring åtgärderna utan även det praktiska arbetet kring dessa. Ett sätt är därför arbetet mot en så kallad gemensam ingång mellan kommunala arbetsmarknadsåtgärder, Arbetsförmedling och den kommunala socialtjänsten. Detta samarbete finns till viss del i några kommuner som exempelvis Söderköping där dessa tre parter regelbundet samtalar för att sedan följa upp enskilda individer och dessas ärenden för att förhindra dubbelarbete där individen blir bollad fram och tillbaka. Tillvägagångssättet gör att kommunen lättare kan se till individens hela situation, var denne kommer ifrån, befinner sig nu, samt vad nästa steg kan tänkas bli.

Dessvärre framkommer det att samarbetet och eller kommunikationen med Arbetsförmedlingen inte fungerar så väl på alla håll. Ydre menar att samarbetet med Arbetsförmedlingen inte fungerar alls medan man i Norrköping menar att kan tillsammans med Arbetsförmedlingen för en god dialog, men att tankar och idéer sällan implementeras till verklig handling. Dock menar man i Mjölby och Söderköping att samarbetet med Arbetsförmedlingen fungerar mycket väl sett till tanken om gemensam ingång.

En eventuell framtida gemensam ingång för arbetsmarknadsåtgärder kan komma att kräva mer inflytande politiskt än vad kommunerna idag har. Idag samverkar främst kommuner som befinner sig inom ett och samma arbetsmarknadsområde. En mer individ- och arbetsmarknadsanpassad åtgärdsverksamhet kan därför tänkas komma att kräva större och mer omfattande kommunal samverkan. Då flera av kommunerna i Östergötlands län är relativt små kan en åtgärdsverksamhet som täcker in en stor bredd vara mycket kostsamt. De flesta kommunerna i denna kartläggning har

sjelva nämnt flera fördelar med att kunna samarbeta kring arbetsmarknadsåtgärder med andra förvaltningar, myndigheter, utbildningsanordnare, lokalt näringsliv och finansärer. Alla kommuner är medlemmar i ett lokalt samordningsförbund bestående av representanter för kommuner, landsting, arbetsförmedling, försäkringskassa, näringslivs etc. Det finns vidare inom flera kommuner ett så kallat arbetsmarknadsråd bestående av viktiga lokala nyckelpersoner från såväl näringsliv som politik. Detta är ett sätt för att kunna implementera idéer till verklighet. Ett exempel på detta är det väl fungerande arbetsmarknadsrådet i Finspång och lokala kompetensrådet i Söderköping. På så sätt kan man få en helhetsbild av vad som händer i näringslivet och hur det i sin tur påverkar utbildningskrav.

I dagsläget sker det således redan relativt omfattande samarbets- och samverkansprocesser kring de arbetsmarknadspolitiska frågorna. Då det inom flera kommuner sker förändringar i mindre eller större omfattning kring hur åtgärderna kan utformas på ett sätt som är mer anpassade till individen och arbetsmarknaden kan samverkan komma att få en än större betydelse. Kanske finns det möjlighet att samarbeta och samverka mer inom länets gränser än vad det gör idag?

Kommunernas väg mot arbetslinjen

Tanken med den åtgärdsverksamhet som bedrivs inom det kommunala ansvarsområdet för den arbetsmarknadspolitiska arbetslinjen är att verksamheterna ska utgöra en tillfällig anhalt på väg vidare till självförsörjning. Det ska vara en plats och en tid där deltagare i sin egen takt får möjlighet att utveckla sin erfarenhet och sitt självförtroende samt känna trygghet. Flera kommuner, bland andra Åtvidaberg och Vadstena, uppger att många deltagare trivs mycket bra och helst inte vill ta nästa steg vidare. För vissa deltagare som man finner kan arbeta kvar inom kommunal verksamhet och som annars inte skulle kunna klara av ett "vanligt" arbete i den bemärkelsen, finns möjlighet att anordna särskilda anställningar med bidrag. Alla kommuner uppger att det i stor eller liten utsträckning (beroende på kommunens storlek) finns utrymme för olika bidragsanställningar och/eller offentligt skyddade anställningar.

Förutom att utgöra ett krav kan det arbetsmarknadspolitiska workfare-tänkandet om aktivt deltagande i en åtgärd enligt Johansson och Hornemann Møller (2009) ge effekter sett till motivation, kvalifikation, inlåsning och selektion. I denna kartläggning kan man urskilja satsningar på att åtgärderna önskas ge kvalifikationseffekter som i sin tur kan öka deltagares motivation till att söka och erhålla ett arbete. De alltmest individanpassade åtgärderna skulle därför kunna ses som en viktig beståndsdel eller ett mellanled för att uppnå dessa önskvärda effekter.

Men uppnår man de mål och effekter som önskas inom länet? Vid den tidpunkt då data samlades in för kartläggningen var många kommuner mitt uppe i åtgärdsverksamheterna vilket medförde att det inte fanns någon aktuell utvärdering av det verkliga resultatet att tillgå. Flera nyutformade åtgärder och projekt var i stånd att

precis sjösättas eller hade precis kommit igång. Det är därmed svårt att i efterhand kunna uttala sig om huruvida 2011 års kommunala arbetsmarknadspolitiska åtgärder i länet verkligen gav det resultat man hoppades på. Det går endast att spekulera kring det verkliga resultatet och utformandet av de då rådande åtgärdsverksamheterna. Det huvudsakliga resultatet som går att urskilja är att man i länet vill göra satsningar på resurssvaga målgrupper som ger mer långsiktiga resultat med individen och dennes behov och önskemål som utgångspunkt. Alla individer har inte samma förutsättningar, möjligheter och ambitioner varpå resultatet av en åtgärds utformning och innehåll är individuellt och inte en lösning som fungerar för alla. Men med ett utökat samarbete kring de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna är chanserna större att allt fler ska lyckas bli självförsörjande och förbli detta.

Arbetsmarknadspolitiken och frågor gällande åtgärdsverksamheter är fortfarande en viktig fråga. Ser man till regeringens mål och budget med arbetsmarknadspolitiken för 2012 framkommer att de avser att fortsätta och förstärka åtgärderna för såväl ungdomar som vuxna. Både när det kommer till utbildningsmöjligheter, praktikplaceringar och möjligheten till nystartsjobb. Regeringen vill även satsa mer på nyanländas möjligheter samt att jobb- och utvecklingsgarantins innehåll och kvalitet förbättras. För detta och andra insatser har regeringen uppgett att man för 2012 budgeterat 69 750 miljoner kronor. (Regeringen, 2011)

7. Avslutning

Föreliggande rapport har skrivits under en tidsanda när arbetslinjen skurit genom hela samhället. Människor som befinner sig i det nya utanförskapet ska ta sig ut ur det. Aktivering och sysselsättning är den huvudsakliga politiska medicinen. För kommunerna, som givetvis lever med, anpassar sig till, och delvis också formar denna tidsanda innebär detta att de måste ställa höga krav på sina medborgare. Arbete ska vara både en rättighet och skyldighet.

Kommunerna lever också i en tid när välfärdsutgifterna är stora. Detta sätter press på såväl förvaltningarna som de enskilda medborgarna. Inom arbetsmarknadsområdet har denna press realiserats i att arbetsökande placeras i olika faser enligt Jobb- och utvecklingsgarantin. Ju längre tid utan arbete desto större blir risken för att kommunerna får bära den direkta kostnaden för utanförskapet i form av ekonomiskt bistånd och desto sämre chanser för medborgaren att ta sig tillbaka till egen försörjning.

Som en sammanfattning av denna kartläggning kan konstateras att det ute i kommunerna arbetas aktivt med olika former av aktiverings- och åtgärdsprogram. Medan vissa program fokuserar praktik och arbetsnära åtgärder inriktas andra på utbildningsinsatser. Kommunerna strävar också efter att så långt möjligt målgruppsanpassa och individualisera åtgärderna. Det finns vidare ett utvecklat samarbete med andra aktörer inom arbetsmarknadsområdet. Samverkan, samordning och samarbete pågår även mellan kommunerna.

Kommunerna i arbetslinjens tjänst

Syftet med denna rapport har varit att kartlägga tolv kommuners arbete för att minska det arbetsmarknadsrelaterade utanförskapet. Kartläggningen visar både likheter och olikheter i kommunernas arbete. Samtliga kommuner står inför utmaningen i att arbeta in de centralpolitiska direktiven om att bekämpa det nya utanförskapet. Trots att kommunerna inte står ensamma i kampen mot detta utanförskap har de ytterst ett socialt och ekonomiskt ansvar för de medborgare som trots arbetslinjens aktiveringskrav inte kommer ut i sysselsättning och egen försörjning.

Kommunerna står här inför ett förhållande där direktiven ovanifrån inte nödvändigtvis sammanfaller med det kommunspecifika medborgaruppdraget. Detta kan också uttryckas som att arbetslinjen i sin utsträckning inte alltid behöver innebära att medborgarnas livskvalitet och välfärd sätts i fokus.

En annan viktig fråga i det nya utanförskapets kölvatten är att aktivering i sig

inte leder till att de arbetslösa kommer ut i egen försörjning. Det är i åtgärdsprogrammets innehåll som framgångsfaktorn ligger. Pågående studier av denna rapport författare visar att aktiveringsprogram utan genomtänkt innehåll snarare resulterar i förvaring och i förlängningen passivisering än som ett stöd för deltagarna i deras resa ut ur det nya utanförskapet.

Men även om åtgärdsprogrammen är väl fungerande är det viktigt att det inom kommunerna finns ett bra företagsklimat där viljan finns att anställa människor som inte direkt kommer från ett annat arbete. Det är också viktigt att samarbetet med Arbetsförmedlingen fungerar. Ett samhälle med fler människor som försörjer sig själva är beroende av så mycket mer än det som de enskilda kommunerna kan erbjuda.

Referenser

- Andersson, Jenny & Melander, Emelie (2011) *”Insatstrappan” – Försörjningsstödstagares väg till arbetslivet*. Magisteruppsats i sociologi. Linköpings universitet, Institutionen för beteendevetenskap och lärande, ISRNnr LIU-IBL/SOC-A--10/005--SE-
- Andersson, Josefine (2010). *Arbetsmarknadsprojekt som kooperativ. Erfarenheter från fyra ESF- projekt med ett kooperativt arbetssätt*. Linköpings universitet, REMESO, Temagruppen Integration i Arbetslivet 2010:2. <liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:376309/FULLTEXT01>
- Blomberg, Gustaf, Ekström, Veronica, Rauhut, Daniel (2006). *Bidrag och motprestation. En uppföljning av arbetet med arbetslösa socialbidragstagare i sexa stadsdelområden i Stockholms stad*. FoU-rapport 2006:12. Stadsledningskontoret, Valfärd och Utbildningsavdelningen, Forsknings- och Utvecklingsenheten, 105 35 Stockholm. <www.stockholm.se/fou>
- Carlsson, Benny (2001). *Från bidrag till arbete i Michigan och Wisconsin*. Stockholm: Timbro/CVV.
- Castells, Manuel (2000). *Nätverkssamhällets framväxt*. Göteborg: Daidalos.
- Dahlstedt, Magnus (2009). *Aktiveringens politik: demokrati och medborgarskap för ett nytt millennium*. Malmö: Liber.
- Department for Employment and Learning (2004). *New Deal 25+, Evaluation Report No. 9*. England: DEL. <www.delni.gov.uk/new_deal25plus_final_report.pdf>
- Eriksson, Mikael & Lilliesköld, Joakim (2007). *Handbok för mindre projekt*. Stockholm: Liber.
- Forslund, Anders & Vikström, Johan (2011). *Arbetsmarknadspolitikens effekter på sysselsättning och arbetslöshet – en översikt*. IFAU Rapport 2011:7. Uppsala: IFAU.
- Gossas, Markus (2004). *Kommunen som nätverksaktör. En kommunreform för 2000-talet?* Stockholm: Institutet för framtidsstudier.
- Hasluck, Chris & Green, Anne E. (2007). *What works for whom? A Review of Evidence and Metaanalysis for the Department of Work and Pensions*. Research Report No. 407. London: Department of Work and Pensions.
- Johansson, Håkan & Hornemann Møller, Iver (2009). *Aktivering: arbetsmarknadspolitik och socialt arbete i förändring*. Malmö: Liber.

- Johansson, Christer, Niklasson, Lars & Norrman, Charlotte (2011 a). *Entreprenörskap och företagande – förutsättningar i projekt. En förstudie av socialfondsprojekt 2010*. Rapport 85. Stockholm: Tillväxtverket.
- Johansson, Christer, Boman, John, Lögdlund, Ulrik & Melander, Emelie (2011 b). *ESF-projektet SPIK! – Studier, Poolarbete, Idrott, Kompetens*. Sociologi i Linköping 2011:01. Linköpings universitet. <<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-70939>>
- Jämförelseprojektet (2010). *Arbetsmarknadsprogram/åtgärder. En jämförelse av kommunens arbetsmarknadsprogram/åtgärder ur ett medborgarperspektiv*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting. <http://www.sk.se/vi_arbetar_med/demos/styrning_och_ledning/kvalitet/jamforelse/rapporter-inom-jamforelseprojektet/arbetsmarknadsatgarder-rapporter>
- Kvalitetsnätverk Västkust (2005). *Kvalitets- och kostnadsjämförelse om kommunens arbetsmarknadsåtgärder*. Rapport från kvalitetsnätverk Västkust 2005-06-02. <<http://www.kungalv.se/upload/Kommunfakta/Utv%C3%A4rderingar%20och%20j%C3%A4mf%C3%B6relser/Kvalitetsn%C3%A4tverk%20V%C3%A4stkust/Arbetsmarknads%C3%A5tg%C3%A4rder.pdf>>
- Marston, Greg & McDonald, Catherine (2008). "Feeling motivated yet? Long-term unemployed people's perspectives on the implementation of workfare in Australia". *Australian Journal of Social Issues*. Vol. 43 No 2, s. 255-269.
- Mörth, Ulrika & Sahlin-Andersson, Kerstin (red.) (2006). *Privatoffentliga partnerskap. Styrning utan hierarkier och tvång?* Stockholm: SNS Förlag.
- Mörk, Eva (2011). *Från försörjningsstöd till arbete – Hur kan vägen underlättas?* IFAU Rapport 2011:6. Uppsala: IFAU.
- Olofsson, Jonas & Wadensjö, Eskil (2009). *Arbetsmarknadspolitik: förändrade förutsättningar och nya aktörer*. Stockholm: SNS Förlag.
- Page, James, Breen, Eleanor, & Middlemas, Jayne (2006). *Gateway to Work New Deal 25 Plus pilots evaluation*. Research Report No 366. London: Department of Work and Pensions.
- Regeringen (2011). Prop. 2011/12:1 Utgiftsområde 14: Arbetsmarknad och Arbetsliv. Stockholm: Regeringen. <<http://www.regeringen.se/content/1/c6/17/55/29/09b4a6a9.pdf>>
- Reinfeldt, F. & Odenberg, M. & Ask, B. & Westerberg, P. & Bill, P. & Carlsson, G. & Elmsäter-Svärd, C. & Hedquist, L. & Husmark Pehrsson, C. & Kjellberg, B. & Lennmarker, G. & de Pourbaix-Lundin, M. & Tolgfors, S. (2006) Motion 2005/06: Fi8 (m016). Stockholm: Sveriges Riksdag. <http://www.riksdagen.se/Webbnav/index.asp?nid=410&dok_id=GT02Fi8>
- SCB: Pressmeddelande från SCB, 2011-05-25, Nr 2011:130, <http://www.scb.se/Pages/PressRelease___315030.aspx>
- Sibbmark, Kristina (2009). *Arbetsmarknadspolitisk översikt 2009*. IFAU Rapport 2010:18. Uppsala: IFAU.

- Sveriges Kommuner och Landsting (2006). *Lokal samverkan i arbetsmarknads- politiken – möjligheter och gränser*. Stockholm.
- Sveriges Kommuner och Landsting (2007). *En effektiv arbetsmarknadspolitik! Hur kan arbetsmarknadspolitik styras och samordnas för att fungera bättre lokalt?* Stockholm.
- Sveriges Kommuner och Landsting (2010) *Kommunerna och arbetsmarknads- politiken. En redogörelse för aktuell lagstiftning och samverkansformer*. Stockholm.
- Socialstyrelsen (2006). *Redovisningssystem av kommunala insatser som syftar till självförsörjning genom arbete*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialtjänstlagen Socialtjänstlag (2001: 453). Norstedts juridik.
- Statens offentliga utredningar (2007). *Från socialbidrag till arbete*. Betänkande av Utredningen från socialbidrag till arbete. Stockholm: SOU 2007:2.
- Statens offentliga utredningar (2009). *Inkluderande arbetsliv*. Stockholm: SOU 2009:93.
- Statens offentliga utredningar (2010). *Vägen till arbete. Arbetsmarknadspolitik, utbildning och arbetsmarknadsintegration. Bilaga 1–4 till Långtidsutredningen 2011*. Stockholm: SOU 2010:88.
- Svenska kommunförbundet & Landstingsförbundet (2002). *Interkommunal samverkan – en undersökning av samverkan mellan kommuner och landsting i Sverige*. Stockholm.
- Svensson, Lennart, Jakobsson, Erik & Åberg, Carina (2001). *Utvecklingskraften i nätverk. Om lärande mellan företag*. Stockholm: Santérus förlag.
- Thorén Hjertner, Katarina (2005). *Kommunal aktiveringspolitik: en fallstudie av det praktiska arbetet med arbetslösa socialbidragstagare*. IFAU Rapport 2005:11. Uppsala: IFAU.
- Wistus, Sofia (2010). *Det motsägelsefulla partnerskapet. En studie av utvecklings- partnerskap som organiseringsform inom EQUAL-programmet*. Linköping Studies in Arts and Science, No 512. Linköpings universitet. <<http://urn:kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:liu:diva-54346>>